

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLERİNİN ÖZEL
EĞİTİM BÖLÜMÜNÜN SORUNLARINI ALGILAMALARI

ÖZLEM TİRYAKİOĞLU

MAYIS- 2009

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLERİNİN ÖZEL
EĞİTİM BÖLÜMÜNÜN SORUNLARINI ALGILAMALARI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Özlem TİRYAKİOĞLU

Danışman
Yard. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU

BOLU– 2009

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE

Özlem TİRYAKİOĞLU' na ait Rehberlik ve Araştırma Merkezi Özel Eğitim Bölümü' nün sorunlarının belirlenmesi adlı çalışma, jürimiz tarafından Özel Eğitim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

Üye (Tez Danışmanı) : Yard. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU

Üye : Yard. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ

Üye : Yard. Doç. Dr. Faruk ÖZTÜRK

Prof. Dr. Uğur ESER

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ABSTRACT**A STUDY ON THE PERCEPTIONS OF GUIDANCE AND RESEARCH
CENTERS' PRINCIPALS ABOUT SPECIAL EDUCATION
DEPARTMENTS' PROBLEMS**

**A Thesis Submitted to
the Department of Special Education**

by

Özlem TİRYAKİOĞLU

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Hasan AVCIOĞLU

May 2009

The purpose of the study was to determine the problems of Guidance and Research Centers' Special Education department and than examining the problems in relation to administrator based variables.

The participants of this study were 190 administrators, from the Guidance and Research Centers furnish services all over the country. A total of 198 administrators of Guidance and Research Centers were asked to fill out a questionnaire developed by the researcher. The 93-item questionnaire, consisted of two parts, was sent via internet to the official web sites of the Guidance and Research Centers. 110 administrators (12 females, 98 males) completed and returned the questionnaires.

The collected data related to the problems of the Guidance and Research Centers were analyzed by using descriptive statistics such as frequencies, percentages, means and standard deviations. In order to determine whether gender, age, graduated program, teaching practice, employment period of administration,

being a permanent or nominee staff, academic background, and having or not having in-service education have an effect on their perceptions about the problems, t test and ANOVA were used.

The findings indicated that there is not significant differences among the administrators perceptions about the problems related to sub-categories—general features of the Guidance and Research Center, in orientation of individuals, in medical diagnose, in educational evaluation and diagnose, in orientation, accommodation and monitoring in Individualized Education Program (IEP), and in mainstreaming— according to gender, age, graduated program, teaching practice, employment period of administration, being a permanent or nominee staff, academic background, and having or not having in-service education any in-service education.

Key Words: Special Education, Special Needs Individuals, Guidance and Research Centers.

ÖZET

REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLERİNİN ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMÜNÜN SORUNLARINI ALGILAMALARI

Özlem TİRYAKİOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı : Yard. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU

Mayıs 2009

Bu araştırmanın amacı Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarını ve bu sorunlarla ilişkili değişkenleri belirlemektir.

Araştırma evrenini ülke çapında hizmet veren 190 RAM müdürü oluşturmaktadır. 198 müdür'e araştırmacı tarafından hazırlanmış olan iki bölümden oluşan toplam 93 soruluk anket internet yoluyla RAM' ların bakanlık tarafından verilen resmi mail adreslerine gönderilmiştir. 110 Müdür (12 bayan, 98 erkek) anketi cevaplayıp araştırmacının mail adresine göndermiştir.

Toplanan verilerin çözümlenmesinde, müdürlerin Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarını değerlendirmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan anket sorularına verdikleri cevaplara frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart

sapma gibi betimleyici istatistikler yapılmıştır. Müdürlerin cinsiyet, yaş, mezun oldukları lisans programı, meslekteki kıdem, RAM müdürü olarak çalışma süreleri, kadro durumu, öğrenim durumu ve Hizmetiçi eğitim alma durumlarının özel eğitim Bölümü'nün sorunlarını algılamalarında etkisinin olup olmadığını belirlemek için t-testi ve varyans analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, RAM müdürlerinin cinsiyet, yaş, mezun oldukları lisans programı, meslekteki kıdem, RAM müdürü olarak çalışma süreleri, kadro durumu, öğrenim durumu ve Hizmetiçi eğitim alma durumlarına göre Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün genel özellikleri, merkeze birey yönlendirilmesi, tıbbi tanılama, eğitsel değerlendirme ve tanılama, yönlendirme, yerleştirme ve izleme, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Kaynaştırma sorunları ile ilgili alt bölümlere verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Özel Gereksinimli Bireyler, Rehberlik ve Araştırma Merkezi

TEŞEKKÜR

Sonunda bitirebildiğim bu tez için bana verilebilecek maksimum süreyi sağlayarak, yüreklendiren ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hasan AVCIOĞLU' na çok çok teşekkür ederim.

Ayrıca Anketimin yapılandırılması aşamasında görüş bildiren ve beni yönlendiren Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN, Yrd. Doç. Dr. Sezgin Vural ve Yrd. Doç. Dr. Hasan GÜRGÜR' e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Tezimin birçok aşamasında sıkılsa ve bunalsa bile hep yanımda olan arkadaşım Pelin Oya TANERİ'ye, çevirilerde yardımcı olan arkadaşlarım Feride YILDIRIM, Mustafa SUNGUR, Sanem ÖZENCİ ve Erdoğan ERDOĞAN'a, tezimin basımı ve düzeninde emeği geçen Vizyon Kırtasiye' ye, bana her defasında " Tezi ne yaptın? Ne zaman bitireceksin? " diye soran ve tezin akıbetini benden çok merak eden, bana hep bitirmem gereken bir tezim olduğunu hatırlatan, bu konuda aşırı meraklı olan ve ilgi ve alakalarını hiç esirgemeyen tüm arkadaşlarıma en içten teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iii
ÖZET	v
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	vii
 BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
1.4. Sınırlılıklar	7
1.5. Sayıtlar	8
 BÖLÜM II.....	9
KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1 Kuramsal Açıklamalar	9
2.1.1. Özel Eğitim	9
2.1.2. Özel Gereksinimli Birey	13
2.1.3. Özel Gereksinimli Bireylerin Başvuracakları Kurumlar.....	14
2.1.3.1. Yatılı Okullar	15
2.1.3.2. Gündüzlü Okullar	16
2.1.3.3. Özel Sınıflar	16
2.1.3.4. Normal Okul	16
2.1.3.5. Rehberlik ve Araştırma Merkezi	17
2.1.3.5.1. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Tarihçesi	23
2.1.3.5.2. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü İdari Yapısı.....	23
2.1.3.5.2.1. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü Başkanlığı.....	23
2.1.3.5.2.2. Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü Başkanlığı	24

2.1.3.5.3. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünde Görev	
Yapmakta Olan Personelin Görev Tanımları	24
2.1.3.5.3.1. Merkez Müdürünün Görevleri	24
2.1.3.5.3.2. Müdür Yardımcısının Görevleri.....	26
2.1.3.5.3.3. Bölüm Başkanlarının Görevleri	27
2.2. İlgili Araştırmalar.....	28
2.2.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	28
2.2.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	32
 BÖLÜM III	 35
YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırma Modeli	35
3.2. Araştırma Evreni	35
3.3. Verilerin Toplanması	37
3.4. Verilerin Çözümlemesi	39
 BÖLÜM IV	 40
BULGULAR.....	40
4.1. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Cinsiyetlerine Göre Özel	
Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular	40
4.2. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Cinsiyetlerine Göre Özel	
Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular	43
4.3. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Yaşlarına Göre Özel Eğitim	
Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular	44
4.4. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Mezun Oldukları Lisans	
Programına Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin	
Bulgular	45
4.5. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre	
Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular	46

4.6. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin RAM Müdürü Olarak Çalışma süresine Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular	47
4.7. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin RAM Müdürü Olarak Kadro Durumuna Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular	48
4.8. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Öğrenim Durumun Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular	49
4.9. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Daha Önce Özel Eğitim İle İlgili Hizmet İçi Eğitime Katılmasına Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular	50
 BÖLÜM V	51
SONUÇLAR VE TARTIŞMA	51
 BÖLÜM VI	58
ÖNERİLER	58
6.1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	58
6.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler	58
 KAYNAKÇA	59
 EKLER	66
 ÖZGEÇMİŞ	82

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Müdürlerin Cinsiyet, Yaş, Mezun Olduğu Lisans Programı, Meslekteki Kıdemi, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü Olarak Çalışma Süresi, Kadro Durumu, Öğrenim Durumu, Daha Önce Özel Eğitim İle İlgili Hizmetiçi Eğitime Göre Dağılımı	36
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Müdürlerin Cinsiyetine Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama t Testi	43
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Müdürlerin Yaşlarına Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama Varyans Analizi	44
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Müdürlerin Mezun Oldukları Lisans Programına Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama Varyans Analizi	45
Tablo 5. Müdürlerin Mesleki Kıdeme Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama Varyans Analizi	46
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Müdürlerin Ram Müdürü Olarak Çalışma Süresine Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama Varyans Analizi	47
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Müdürlerin Kadro Durumu Ve Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama t Testi	48
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Müdürlerin Öğrenim Durumuna Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama t Testi	49
Tablo 9. Müdürlerin Özel Eğitim İle İlgili Hizmet İçi Eğitime Katılmasına Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama t Testi	50

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya ilişkin problem, amaç, araştırmanın önemi, sınırlılıklar yer almaktadır.

1.1. Problem

Türkiye’de Özel gereksinimli bireylerin eğitimleri başta Anayasa olmak üzere yasalarla güvence altına alınmıştır (Eripek, 2004). Bu bireylerin sosyal ve kendi kendilerine yetebilen bireyler olarak topluma kazandırılmaları, onlara verilen eğitim ile birebir ilişkilidir (Türkoğlu, 2007). Milli Eğitim Bakanlığı eğitim hizmetleri kapsamında verilen özel eğitim hizmetlerinden yararlanmaktadırlar.

Özel eğitim hizmetlerinin amacı; herhangi bir nedenle normal eğitimin gereklerini yerine getiremeyen bireylere eğitimde fırsat eşitliği sağlamaktır (Özürlülere Hizmet Veren Kuruluşlar Sonuç Raporu, 2000; Akçamete, 2002). Eğitimde fırsat eşitliği ise özel gereksinimli bireylere gereksinimlerine dayalı eğitim hizmeti verme yoluyla sağlanmaktadır ve Özel eğitim, 30.05.1997 tarihli ve 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede “Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmıştır (Yıkılmış, 2006). Bununla birlikte özel eğitim, görme, işitme, dil ve konuşma, zihinsel, ortopedik, süreğen hastalık ve ruhsal

ve duygusal bozukluğu olanlar olmak üzere yetersizlik olarak kabul edilen geniş bir gruba hitap eder (II. Özürlüler Şurası Komisyon Raporları, 2005). Dolayısıyla özel eğitim, genel eğitim hizmetlerinin önemli bir parçasıdır ve özel gereksinimli bireylere, gereksinimlerine göre eğitim olanakları sunarak, diğer normal akranları gibi yasal hakları olan eğitim hizmetlerinden faydalanmalarını hedefler.

Ülkemizde Özel Eğitim Hizmetleri; Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 8. maddesi kapsamında genel eğitim sistemi içinde yer almakta ve özel eğitim gereksinimi olan bireyler ile ilgili özel önlemler alınacağı vurgulanmaktadır. Bu madde çerçevesinde özel eğitim hizmetleri Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilatı içinde Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Genel müdürlüğün eğitim sistemi içinde en uç noktalara kadar hizmet vermesini sağlayan kurum ise Rehberlik ve Araştırma Merkezleridir.

Rehberlik ve araştırma merkezleri; eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine ilişkin çalışmalarla bölgesindeki özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütmek amacıyla her il merkezi ile nüfus ve hizmet gereklerine göre ilçelerde Bakanlıkça açılır(Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi, 2009). Yapı, işleyiş ve yasal konumları gereği Mili Eğitim Bakanlığı örgütü içerisinde İl/İlçe düzeyindeki Milli Eğitim Müdürlüğü' ne bağlı kurumlar olarak hizmet vermektedirler (Özgüler, 2003). Bununla birlikte Rehberlik ve Araştırma Merkezleri kendi bünyesinde iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri ve Özel Eğitim Hizmetleri Bölümleridir.

Özel eğitim hizmetleri bölümü, bölüm başkanının sorumluluğunda merkezin hizmet verdiği çalışma alanının kapsamına göre yeterli sayıda çeşitli branşlarda özel eğitimci, psikolog, psikometrist, çocuk gelişimi ve eğitimcisi, sosyal çalışmacı ve psikolojik danışmanlardan oluşur (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006). Adı

geçen alan meslek uzmanları, özel gereksinimli bireylerin bölüme başvurduklarında almaları gereken tüm hizmetleri sağlayan kişilerdir.

Bununla birlikte bölümün işleyişine yönelik; Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetler Yönetmeliği'nin 32. maddesinde belirtildiği üzere Özel Eğitim Hizmetleri Bölümünün görevleri şunlardır;

a) Özel eğitim gerektiren bireylerin tespiti amacıyla yapılacak taramalarda yer almak.

b) Aile, okul, sağlık kuruluşları, adli ve diğer kurumlardan; zihin, duyu ve sosyal yönden uyumsuzluk, gelişimdeki gerilik, öğrenme güçlüğü ve okul başarısızlığı, çeşitli bedensel engeller gibi nedenlerle gönderilen danışanları kabul etmek, dosya açmak, gerekli hizmeti vermek.

c) Özel eğitim gerektiren çocukların tanınması sürecinde gerekli her türlü hizmeti vermek.

d) Özel eğitimde, ailelere yönelik çeşitli bilgilendirme ile rehberlik program ve çalışmalarını ilgili birim ve kurumların iş birliğiyle plânlamak, uygulamak, değerlendirmek ve izlemek.

e) Özel eğitim kurumları ile kaynaştırma programı uygulayan okulların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servislerine yönetici ile öğretmenlerine özel eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri konusunda gerekli destek hizmeti vermek.

f) Merkezin görev bölgesinde özel eğitim gerektiren öğrencilerin üst öğrenim kurumları ve mesleğe yönelmeleri konusunda gerekli çalışmaları ve eş güdümü sağlamak.

g) Özel eğitim gerektiren çocukların gelişimlerini destekleyici nitelikte bireysel veya grupta çeşitli özel eğitim uygulamaları yapmak.

h) Özel eğitim kurumları ile kaynaştırma programı uygulayan okulların rehberlik ve psikolojik danışma servislerince, engelli öğrencilere yönelik verilen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin program ve çalışmaları incelemek, izlemek, değerlendirmek.

ı) Bölüm çalışmalarıyla ilgili konularda özel eğitim kurumları ve kaynaştırma programı uygulayan okulların personeline yönelik olarak onların bilgi

ve becerilerini artırıcı konferans, panel gibi toplantılar ile çeşitli hizmet içi eğitim etkinlikleri düzenlemek. Gerektiğin de üniversite ve ilgili kuruluşlardan eleman sağlamak.

i) Hizmet verilen öğrenci ve bireylerle ilgili olarak merkez dışına verilecek bilgilerde kişiyi ve aileyi olumsuz etkileyebilecek, yanlış anlaşılmalara yol açabilecek beyan ve yorumlardan kaçınmak.

j) Bölümün görevlerine ilişkin konularda çevrenin gereksinimlerini belirlemek, hizmetleri geliştirmek, niteliği ve verimi artırmak için araştırmalar yapmak, bunların sonuçlarından yararlanmak, yetkili ve ilgililerine iletmek.

k) Bölüm etkinliklerinde kullanılacak psikolojik ölçme araçları ile diğer araç ve tekniklerin belirlenmesi, sağlanması ve geliştirilmesi için il içinde yapılabilecek çalışmaları plânlayarak, yürütme ve sonuçlandırmak.

l) Özel eğitim gerektiren öğrencilerin kendilerine, ailelerine ve eğitim kurumlarına yönelik, onların gelişmelerini destekleyecek yayınlamak, hazırlamak ve ilgililere ulaştırmak.

m) Bölüm hizmetleriyle ilgili bilimsel gelişmeleri izlemek, bunlardan uygulamalarda yararlanmaktır.

Özel Eğitim Hizmetleri Bölümünün yasalarla belirlenmiş olan bu görevlerini en sağlıklı şekilde yerine getirebilmesi için verilen hizmeti etkileyecek her tür olumsuz etmenin ortadan kaldırılması ya da en aza indirilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde hizmet kalitesinin artırılması mümkün olacaktır. Bu nedenle Özel Eğitim Hizmetleri Bölümlerinin karşılaştığı sorunların çok yönlü olarak belirlenmesi gerekmektedir. Böylece bölümün sağladığı hizmetlerde hangi noktalarda, hangi özellikte ve ne derecede sorunlar olduğu ortaya çıkarılacak, alınacak önlemlerde buna göre düzenlenecektir. Bu bağlamda özellikle kurumu idare eden müdürlerin sorunları algılamaları çok önemlidir. Bir idareci olarak kişisel özellikleri; cinsiyet, yaş, mezun olduğu lisans programı, mesleki kıdem, RAM müdürü olarak çalışma süresi, öğrenim durumu, aldığı hizmetiçi eğitimleri, hangi nitelikte olursa olsun kurumla ilgili sorunları algılayabilmesi çözüme giden ilk basamaktır.

Ülkemizde Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin sayısı gün geçtikçe artmakla birlikte bu merkezlerle ilgili çeşitli konularda az sayıda araştırma vardır. Çağlar (1976) Örgün Eğitimimizde Geri Zekalı Çocukların Teşhisi Sorunlarını araştırmış, Kocaoğlu (1991) 1985-1990 Yılları Arasında Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi İnceleme Bölümüne Yapılan Başvuruları incelenmiş, Özgüler (2003) Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Karşılaştıkları Yönetmel Stres Kaynakları ile ilgili bir çalışma yapmış, Başbakanlık Özürlüler İdaresi (ÖZİDA) (2006) hazırladığı raporda RAM’larda yaşanan sorunlarla ilgili tespitlere yer vermiş, Kamen Akkoyun (2007) Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Personelinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerini incelemiş, Özak, Vural ve Avcıoğlu (2008) Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlerinin Gönderme Tanılama Yerleştirme İzleme ve Değerlendirmeye İlişkin Görüş ve Önerilerini araştırmış, Bozkurt (2009) Zihinsel Yetersiz Tanısı Alan Çocukların Tanılama Süreçlerinin Betimlenmesi ile ilgili bir inceleme yapmıştır.

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki Özel Eğitim Bölümlerinin sorunları ve bu sorunların müdürler tarafından algılanmasına yönelik bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada, Özel Eğitim Bölümleri’nin sorunlarının olup olmadığı ve varsa bu sorunların müdürler tarafından nasıl algılandığı belirlenmiştir.

Müdürlerin Özel Eğitim Hizmetleri Bölümünün sorunlarını algılamalarının belirlenmesiyle merkezin daha verimli çalışmasına hizmet edeceği düşüncesi bu araştırmanın dayanağını oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki Özel Eğitim Hizmetleri Bölümlerinin sorunlarının belirlenmesi ve bu sorunlarla ilişkili değişkenleri belirlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorunlara cevap aranmıştır.

1- Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki Özel Eğitim Hizmetleri Bölümlerinin sorunları var mıdır?

2- Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada cinsiyete göre fark var mıdır?

3- Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada yaşa göre fark var mıdır?

4- Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada mezun olduğu lisans programına göre fark var mıdır?

5- Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada mesleki kıdemine göre fark var mıdır?

6- Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada RAM müdürü olarak çalışma süresine göre fark var mıdır?

7- Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada RAM müdürü olarak kadro durumuna göre fark var mıdır?

8- Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada öğrenim durumuna göre fark var mıdır?

9- Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada daha önce Özel Eğitim ile ilgili hizmetiçi eğitime katılmasına göre fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bundan önce Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile ilgili az sayıda yapılan çalışmada kurum ve çalışanlara yönelik çeşitli konular ele alınmakla birlikte, Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunları ve müdürlerin bu sorunları algılaması ile ilgili bir bulguya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışma ülkemizde ilk defa Özel Eğitim Bölümlerinin sorunları ve müdürlerin sorunları algılanması ile ilgili bilgi vermesi açısından önemli görülmektedir.

Özel gereksinimli bireylerin özel eğitim okul ve sınıflarında ve eğitim merkezlerinde zorunlu olan eğitimden ve özel eğitim hizmetlerinden yararlanmaları yetersizliklerinin onaylanmasına bağlıdır (Özyürek, 2004). Ülkemizde bu işlevi yerine getirmekten Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü sorumludur. Dolayısıyla yapılan bu araştırma ile bölümün sorunlarının müdürler tarafından algılanması ile ilgili ortaya çıkacak bulgular sonucunda; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Özel Eğitim Bölümlerinin daha verimli çalışmasına yönelik çıkarılacak genelge ya da yönergelerle çalışanların, özel gereksinimli bireylerin ve ailelerinin, yaşadıkları olumsuzlukların en aza indirilmesi ya da ortadan kaldırılmasına katkıda bulunacağı umulmaktadır.

Alan yazında Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile ilgili az sayıda çalışma yapılmasından dolayı bu çalışmanın da literatüre bir artı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma verileri 110 Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürünün görüşleri ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

Araştırmaya katılan tüm müdürlerin “ Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Sorunlarının Belirlenmesi Anketi” sorularına doğru ve içten cevap verdiği kabul edilmiştir.

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Kuramsal Açıklamalar

Bu bölümde Özel Eğitim, Özel Gereksinimli birey, Özel Gereksinimli Bireylerin Başvuracakları Okullar ve Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile ilgili kuramsal açıklamalar ve ilgili araştırmalar yer almaktadır.

2.1.1. Özel Eğitim

Her ülkede eğitim sistemini oluşturan eğitim basamaklarının ve eğitim kurumlarının yapı, amaç, işlev ve işleyişleri, bireylerin ve toplumun sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde düzenlenir. Zaman içerisinde bireyin ve toplumun gereksinimlerinde oluşan değişimler, eğitim sisteminde eğitim sürelerinden, okul türlerine ve eğitim programlarına kadar pek çok alanda yeniden düzenlemelere gidilmesini zorunlu kılmaktadır (17. Milli Eğitim Şurası Hazırlık Dokümanı, 2006). Bu değişim zorunluluğu akranlarından anlamlı derecede farklı olan bireyler için daha büyük önem taşıdığından, eğitimleri için yeni düzenlemelere gidilmesi fikri “Özel Eğitim” kavramını gündeme getirmiştir.

Özel eğitim kavramının çeşitli tanımlarına rastlanmaktadır. Bir tanıma göre özel eğitim; Kendilerine has öğrenme ihtiyacı olan bireylere özel olarak tasarlanmış

öğretim demektir (Algozzine ve Ysseldyke, 2006). Bir başka tanıma göre özel eğitim; “Özel eğitim gereksinimi olan bireylerin bağımsız yaşama olasılığını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen, bireysel olarak planlanan, sistematik olarak uygulanan ve dikkatli bir biçimde değerlendirilen öğretim hizmetlerinin bütünüdür” (Eripek, 2005) şeklinde tanımlanmaktadır.

Ataman (2005) ise; özel eğitim tanımlarına başka özellikler de ekleyerek özel eğitimi, çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli bireylere sunulan, üstün özellikleri olanların yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeyine çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, özel gereksinimli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatacak eğitim olarak tanımlamaktadır.

Özel eğitim; görme, işitme, dil ve konuşma, zihinsel, ortopedik, süreğen hastalık ve ruhsal ve duygusal bozukluğu olanlar olmak üzere özel gereksinimli birey olarak kabul edilen geniş bir gruba hitap etmektedir (II. Özürlüler Şurası Komisyon Raporları, 2005). Dolayısıyla özel gereksinimli bireylerin çeşitli gelişim alanlarında ve gelişimlerinin çeşitli dönemlerinde akranlarından farklı gereksinimleri olabilmektedir (Cavkaytar ve Diker, 2005; Kargın, 2004). Bu nedenle de aldıkları eğitim genel eğitimden içerik yönünden farklılaşmakta ve normal bireylerin kendiliğinden edindikleri becerilerin büyük bir kısmını özel eğitime ihtiyacı olan bireylere, yoğun ve sistematik biçimde öğretmek gerekmektedir. Özel eğitimin genel eğitimden ayrıldığı bir diğer nokta ise içeriğin düzenlenişidir. Genel eğitimde içerik ortama, çevresinde ki birey için merkezi programlarla belirlenirken, özel eğitimde programın içeriğini bireyin ihtiyaçları belirler.(Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı, 2006). Bu ihtiyaçlar doğrultusunda Özel gereksinimli bireyler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP) hazırlanarak özel eğitim hizmetinden faydalanmaları sağlanmaktadır.

Ülkemizde, özel eğitim hizmetleri; 30.05.1997 tarihinde Bakanlar Kurulunca kabul edilen 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 31.05.2006 tarihinde yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği çerçevesinde uygulanmaktadır. Ülkemizde 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Eğitimin temel ilkeleri şöyle ifade edilmektedir.

- a) Özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- b) Özel eğitime erken başlamak esastır.
- c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan plânlanır ve yürütülür.
- d) Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.
- e) Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.
- f) Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim plânı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.
- g) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.
- h) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde plânlanır.

Amerika'da ise Engeli Bireylerin Eğitimi Yasası'na (IDEA) 2004 yılında son şekli verilerek ülkedeki 6.5 milyon özel gereksinimli bireye erken müdahale, özel eğitim ve ilgili hizmetlerin sağlanması ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Bu yasa federal bir yasadır ve özel eğitim gerektiren tüm bireylerin özel eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi için yayınlanmıştır. Bireylerin federal eğitim fonundan eşit şekilde yararlanmalarını, eşit eğitim hizmeti almalarını, en az kısıtlayıcı ortama yerleştirilmelerini, aile eğitimini sağlamayı hedeflemektedir (U.S.D.E, 2009).

İngiltere’de 1994 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Uygulama Kılavuzu ile tüm özel gereksinimli çocuklara ilişkin eğitsel düzenlemelerin esasları belirlenmiştir. İngiltere’deki son özel eğitim düzenlemelerinin en önemli özelliği, özel eğitim kapsamına girecek çocukların önemli bir bölümünün eğitimlerinin, formal eğitim süreçlerine yer vermeksizin, normal sınıflarda yapılabileceğini öngörmesidir. Tek tip değerlendirme ve eğitim yaklaşımının, tüm özel gereksinimli çocuklar için uygun olamayacağı görüşü benimsenmektedir. Bu görüşten hareketle, beş basamaklı bir özel eğitim değerlendirme ve öğretim sistemi oluşturulmuştur. İlk üç asama, informal değerlendirme ve kaynaştırmayı, 4. ve 5. aşamalar ise formal değerlendirme ve gerekli görülen durumlarda, ayrı özel eğitim ortamlarında eğitimi içermektedir (Nizamoğlu, 2006).

Danimarka’ da ise Özel Eğitim hizmetlerinde pek çok durumda öğrenci özel eğitim okulunda kalır ve bir ya da daha fazla ders ya da konu için destekleyici genel eğitim alır. Yani özel eğitim alan birey normal eğitimin içinde bir ya da daha fazla konuda derse katılır. Ayrıca bunun dışında özel gereksinimli bireyler normal okuldaki ya da özel eğitim okulundaki özel sınıfta eğitilebilirler. Ve son olarak bunların karışımı da mümkündür. Yani birey özel eğitim okulunun ya da özel sınıfın bir üyesidir ama her iki taraftan da eğitim alır (OECD, 2004).

AB’ne üye ülkelerde ise özel gereksinimli bireylere sağlanan eğitim hizmetleri ülkeler arasında farklılıklar göstermektedir. Her ülke özel gereksinimli bireylere yönelik eğitim hizmetlerini kendi benimsediği yaklaşımlarla yürütmektedir. Örneğin; son yıllarda tüm dünyada giderek yaygınlaşan kaynaştırma uygulamaları ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. İtalya, Fransa, Portekiz ve İspanya gibi ülkelerde özel gereksinimli çocukların büyük çoğunluğu kaynaştırma imkanlarından yararlanmakta ve kaynaştırma yasalarla zorunlu tutulmaktayken Almanya, Hollanda ve Finlandiya gibi ülkelerde özel gereksinimli bireyler genellikle gereksinimlerine yönelik özel okullarda eğitim hizmetlerinden yararlanmaktadır.

Üye ülkelerin büyük bir kısmında ise, hem özel okullarda hem de normal okullarda özel gereksinimli bireylere eğitim hizmetleri sağlanmaktadır (Güneş, 2001).

Türkiye ve Dünya ülkelerinde özel eğitim alanında yapılan bu uygulamaların temel amacı özel eğitim hizmetlerinin özel gereksinimli bireylere en sağlıklı şekilde sağlanmasıdır.

2.1.2. Özel Gereksinimli Birey

Tüm bireyler bedensel özellikleri ve öğrenme yetenekleri yönlerinden birbirinden farklılıklar gösterir. Ancak bireyler arasındaki farklılıklar çoğu zaman fazla büyük değildir. Dolayısıyla normal koşullarda genel eğitim hizmetlerinden yararlanmada ciddi problemlerle karşılaşmazlar. Bununla birlikte özel gereksinimli olan bireyler olarak adlandırılan bazı bireylerin bedensel özellikleri ve / ya da öğrenme yetenekleri, bu bireylerin eğitiminde bireyselleştirilmiş eğitim programlarını, yani özel bir eğitimi gerektirecek ölçüde normlardan farklıdır. Normlardan farklılık altta ya da üstte olabilir. Bu yönüyle özel gereksinimli olan bireyler terimi, öğrenme ve / ya da davranış problemleri gösteren bireyleri bedensel ya da duysal yetersizliği olan bireyleri olduğu kadar zihinsel olarak üstün ya da özel yetenekli bireyleri de içersine alan kapsamlı bir terimdir (Eripek, 2005).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde de Özel gereksinimli birey; “Çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey” olarak tanımlanmaktadır.

Özel Gereksinimli Bireyler akranlarından belirli özellikleriyle ayrılırlar (Hallahan ve Kauffman, 2000). Genelde bu bireylerin birçok psiko-sosyal eğilimleri diğer bireylere göre daha alt seviyededir (Loreman ve arkadaşları, 2008). Özellikle

bir ortamda öğrendiklerini farklı bir ortamda kullanmakla ilgili problemleri vardır (Johnson-Martin ve arkadaşları, 2002). Gelişim alanlarının birinde ya da birden fazlasında yaşatlarına göre anlamlı farklılıkları vardır ve ülkemizde Özel gereksinimli bireylerin sayısı azımsanamayacak kadar çoktur.

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından 2002 yılında yapılan Türkiye Özürlüler Araştırması sonuçlarına göre toplam nüfusun % 12.29' u özel gereksinimli bireylerden oluşmaktadır. Ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel yetersizliği olanların oranı % 2.58 iken süreğen hastalığı olanların oranı ise % 9.70' dir. Yetersizliğe sahip olma oranları yaş grubu bazında incelendiğinde her iki grupta da ileri yaşlarda artmaktadır. Ancak bu artış süreğen hastalığı olanlarda diğer yersizlik gruplarına göre daha fazladır. 0-9 yaş grubunda ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel yetersizliği olanların oranı % 1.54 iken 0-9 yaş grubunda süreğen hastalığa sahip olanların oranı % 2.60' tır. Bu oran ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel yetersizliği olanlarda 50-59 yaş grubu, süreğen hastalığı olanlarda ise 20-29 yaş grubunda yaklaşık iki katına çıkmaktadır.

2.1.3 Özel Gereksinimli Bireylerin Başvuracakları Kurumlar

Bilindiği gibi özel gereksinimli bireyler bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal özellikleri yönünden akranlarından farklı gereksinimleri olan bireylerdir. Bu bireylerin eğitimlerinin hangi ortamlarda karşılanması gerektiği konusu özel eğitim alanında gözlenen gelişmelere paralel olarak farklı biçimlerde ele alınmıştır. Tarihsel süreç içinde özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinin gerçekleştirildiği ilk ortamlar ayrı yatılı/gündüzlü özel eğitim okulları iken, bugün tüm dünyada ve ülkemizde özel gereksinimli bireyin mümkün olduğu kadar akranlarıyla birlikte olması yani kaynaştırma eğitimi daha fazla kabul görmüş ve benimsenmiş bulunmaktadır (Kargın, 2004). Bununla birlikte Özel eğitim hizmetleri farklı

yerlerde verilebilir; Bunlar arasında normal sınıflar, kaynak odalar ve ayrı sınıflar vardır. (Algozzine ve Ysseldyke, 2006).

Batu ve Kırcaali- İftar' a (2006) göre; Özel gereksinimli bireylerin eğitim alabilecekleri ortamlar ise en az kısıtlayıcı olan ortamdan, en fazla kısıtlayıcı olan ortama doğru Tam zamanlı kaynaştırma, Kaynak oda destekli kaynaştırma, Yarım zamanlı kaynaştırma, Özel sınıf, Gündüzlü özel eğitim okulu, Yatılı özel eğitim okulu olarak sıralandırılmaktadır.

Sonuç olarak özel eğitim okul ve kurumları, özel gereksinimli bireyler için açılan, bazılarında ilköğretim programlarının uygulandığı, bazılarında da farklı eğitim programlarının uygulandığı okul ve kurumlardır (Turan, 2007). Bununla birlikte ülkemizde özel gereksinimli bireylerin eğitimlerini yatılı okullar, gündüzlü okullar, Özel sınıflar ve normal okullarda sürdürdükleri gözlenmektedir.

2.1.3.1 Yatılı Okullar

Özel gereksinimli öğrencinin kaydının özel eğitim okulunda olduğu durumdur. Öğrenci aynı özür grubundan öğrencilerle birlikte eğitim almakta ve geceleri de okulun yatakhaneinde kalmaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2006). Ülkemizde yatılı okullar işitme engelliler, görme engelliler ve ortopedik engelliler için hizmet vermektedir.

Özyürek (2006)'e göre Yatılı okullar; “Yetersizliği olan çocuk için mimari düzenlemelerin, araç-gereçler, özel eğitim ve diğer hizmetlerin sağlandığı ve bakımlar içinde gerekli önlemlerin alındığı eğitim ortamıdır.” Şeklinde tanımlanmaktadır.

2.1.3.2 Gündüzlü Okullar

Öğrenciler özür gruplarına göre ayrı bir okulda fakat yalnızca gündüzleri eğitim görürler. Günlük eğitimleri bitince evlerine giderler (Özsoy ve Arkadaşları). Zihinsel Engelliler için açılan İş Okulları buna örnektir. Yatılı kısmı bulunmayan bu okullarda öğrenciler sadece gündüz eğitim almaktadırlar.

2.1.3.3. Özel Sınıflar

Özel sınıflar, normal okullar içinde aynı özür grubundaki öğrencilerin birlikte eğitim aldığı ortamlardır. Öğrenciler Dersleri akranlarından farklı ortamda görmekle birlikte tenefüslerde normal akranlarıyla birlikte olmaktadır. Ayrıca bazı derslerini normal akranları ile alabilen özel sınıf uygulamaları da bulunmaktadır. Bu uygulamada öğrenciler sadece başarılı olabilecekleri düşünülen ders ve konularda normal akranları ile aynı ortamda ders alabilmektedirler.

2.1.3.4 Normal Okul

Öğrenciler normal akranlarının bulunduğu sınıflarda eğitimleri sürdürülür. Bu sistem üç şekilde kendini göstermektedir.

1- Desteksiz normal sınıf yaklaşımı: Öğrenci normal sınıf içinde eğitilmektedir. Diğer öğrencilerle aynı takvimi izler. Normal sınıf öğretmeni eğitiminden sorumludur. Öğretim programı öğrencinin ihtiyacına göre adapte edilir.

2- Gezici öğretmenliğe dayalı normal sınıf yaklaşımı: Öğrenci normal sınıfa yerleştirilir. Okulun bulunduğu bölgede görevlendirilmiş özel eğitim öğretmeni

tarafından belirli program dahilinde ziyaret edilir. Sınıf içinde veya dışında gereksinimli öğrenciye hizmet verir.

3-Kaynak oda yardımcı normal sınıf yaklaşımı: Öğrenci normal sınıfa kayıtlıdır. Öğrencinin bulunduğu okulun kaynak odası ve öğretmeni vardır. Özel gereksinimli öğrenci için bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanır. Normal sınıf öğretmenine yardımcı olur.

Sözü edilen bu eğitim ortamlarının oluşturulmasında, hazırlanmasında asıl olan özel gereksinimli bireylerin gereksinimlerinin türünü saptamaktır. Ayrıca bir önemli nokta da; İlköğretimlerini tamamlayan ancak, genel ve mesleki orta öğretim programlarına devam edemeyecek özel eğitim gerektiren bireylerin, temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme gereksinimlerini karşılamak, işe yerleştirmek amacıyla farklı alanlarda kurslar düzenlenmesidir (Sağiroğlu, 2007).

2.1.3.5 Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Türk Eğitim Sistemi merkezi bir yapıya sahiptir. Bu yapı içerisinde tüm eğitim hizmetlerinden olduğu gibi Özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinden de Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur. İllerde özel gereksinimli bireyler için tanılama, yerleştirme, izleme ve gerektiğinde destek hizmetler sağlama görevlerini üstlenmiş Bakanlığa bağlı rehberlik ve araştırma merkezleri bulunmaktadır (Eripek, 2000). Rehberlik ve Araştırma Merkezleri; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitsel değerlendirme, tanılama, izleme ve yönlendirme hizmetlerini yürüterek birey için en az sınırlandırılmış eğitim ortamını önerir, birey ve ailesine destek eğitim ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunar (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 49. maddesi). Milli Eğitim Bakanlığı, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Açma Yönergesi gereğince her il merkezi ile nüfus ve hizmet gereklerine göre ilçelerde Bakanlıkça açılır (Cavkaytar ve Diker, 2005). Kısaca, bu

merkezlerde; eğitsel değerlendirme ve tanılması yapılan özel gereksinimli bireylerin gelişim alanlarındaki performansları belirlenerek, kendileri için en uygun eğitim programı ve okula karar verilmektedir.

Özel gereksinimli bireylerin yaşadıkları toplumda bağımsız ve üretken bireyler olarak hayatlarını sürdürmeleri, yeterlilikleri dikkate alınarak düzenlenen, gereksinimlerine uygun eğitim imkânlarından yararlanmalarına bağlıdır (Yıkmış ve Gözün, 2004). Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin kendi gereksinimleri doğrultusunda en üst düzeyde gelişimlerinin sağlamak için uygun eğitim fırsatlarından yararlanmaları gerekmektedir (Kargın, 2003). Özel gereksinimli bireyler de diğer normal bireyler gibi gereksinimlerini en iyi düzeyde karşılayacak eğitim hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptirler (Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner, 2004) Böylece özel eğitim gerektiren tüm bireyler ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri düzeyinde özel eğitim hizmetlerinden yararlanabileceklerdir.

Bununla birlikte yetersizlik onayı olmadan, özel gereksinimli bireylerin zorunlu eğitimden yararlanmaları mümkün değildir. Bireylerin yetersizliklerinin onayı olan zihinsel engelli ya da orta düzeyde öğrenme güçlüğü, kör, işitme engelli ya da otistik gibi etiketler konulduktan sonra zorunlu eğitimden ve özel eğitim hizmetlerinden yararlanmaları mümkündür (Özyürek, 2004). Normal süreçte birey genel eğitim sınıfına yerleştirilir. Eğer eğitim sürecinde bireyin davranışlarında bir gariplik ya da akademik, fiziksel ve ya sosyal açıdan problemler görülürse özel planlama ve yerleştirmeye gerek olup olmayacağını görmek için uygun bir değerlendirme yapılmalıdır (Sacks, 2001).

2005 yılında çıkarılan Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanunun 16. maddesinde; Yetersizliği Olan bireylerin Eğitsel değerlendirme ve tanılması il milli eğitim müdürlükleri rehberlik ve araştırma merkezlerinde uzman kişilerden oluşan ve yetersizliği olan bireyin ailesinin de yer aldığı özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılır ve eğitim planlaması gerçekleştirilir Bu planlama her yıl yeniden

değerlendirilerek gelişmeler doğrultusunda gözden geçirilir şeklinde bir açıklama vardır.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde ki eğitsel değerlendirme işlemi özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından nesnel, standart testler ve bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından gerçekleştirilen değerlendirme ayrıntılıdır ve bu süreç bireylerin bilişsel, duygusal ve sosyal yönden değerlendirilmesini gerekli kılan çok yönlü bir değerlendirmedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Aynı zamanda yersizlikten etkilenmiş bireylerin eğitsel olarak değerlendirmesi, özel eğitim hizmetlerinin sunumuna ilişkin olarak yasal ve eğitsel kararlar vermek için yararlanılacak eğitim açısından önemli bilgilerin sistematik olarak derlenmesi sürecidir (Ataman, 2003). Özel gereksinimli bireyin şu an neler yapabildiğini ve bundan sonra nelere gereksinimi olduğunu belirlemeye hizmet eder. Bireyin gereksinimlerinin neler olduğu, nasıl bir eğitim ortamında bu gereksinimlerin en iyi ve etkili biçimde karşılanabileceğini de gösterir. Bunun sonucu olarak, özel gereksinimli bireyin yerleştirilebileceği eğitim ortamı sadece özel eğitim okulları olmayabilir. Eğitsel değerlendirme sonucuna göre gerekli destek hizmetler sağlanarak, akranlarıyla birlikte normal sınıflarda da eğitim görebilir (Şafak, 2006). Eğitim imkânlarının iyi bir şekilde sunulabilmesi için de özel gereksinimli öğrencilerin performanslarının dikkate alınarak doğru bir şekilde tanılanmaları, yerleştirilmeleri, izlenmeleri ve değerlendirilmeleri gerekmektedir. (Özak, Vural ve Avcıoğlu, 2008). Dolayısıyla bu değerlendirme sonucunda bireyin özel eğitim ihtiyacının olup olmadığı belirlenir ve yetersizliği ile ilgili tanılama işlemi yapılır.

Tanılamada bireyin; tıbbî değerlendirme raporu ile zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim öyküsü, tüm gelişim alanlarındaki özellikleri, akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri, eğitim performansı, ihtiyaçları, eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi ve bireysel gelişim raporu dikkate alınır. (Özel Eğitim

Hizmetleri Yönetmeliği, 2006). Böylece bireyin eğitsel değerlendirme yapılarak tanınması gerçekleştirilmiş olur.

Bireylerin özel eğitim ihtiyacı tanımlandıktan sonra özel eğitim desteği alması gereklidir (Farrell, 2005). Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen bireyler için Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporu hazırlanır ve bu süreçte, eğitsel amaçla özel gereksinimli bireyin tüm gelişim alanındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları belirlenerek en az sınırlandırılmış eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine karar verilir. En az sınırlandırılmış eğitim ortamı ve özel eğitim hizmetine karar verilerek eğitim planı ve özel eğitim değerlendirme kurul raporu hazırlanması süreci yönlendirme olarak tanımlanmaktadır. (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006). Yönlendirme işlemleri sonucunda bireyin kendisi için en uygun eğitim ortamına yerleştirilmesi kararı verilir.

Özel eğitim gereksinimi olan bireyin yerleştirme kararı, özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından, özel eğitim değerlendirme kurul raporu doğrultusunda kendisi için en uygun resmî okul veya kuruma yerleştirilmesi şeklinde verilir. Özel eğitim hizmetleri kurulu eğitim-öğretim kurumlarındaki özel eğitim hizmetlerini düzenlemek, bu hizmetlerin eş güdümünü sağlamak, izlemek ve değerlendirmek üzere il millî ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinde oluşturulur (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006).

Kendileri için en uygun eğitim ortamına yerleştirilen bireylerin Özel eğitim hizmetlerinin planlanması ve eğitimde sürekliliğin sağlanması amacıyla erken çocukluk döneminden itibaren eğitimin her kademesinde izlenmesi esastır. Önerilen özel eğitim hizmetlerinin uygunluğunun ve BEP'lerinde yer alan amaçların gerçekleşme düzeyi bakımından değerlendirilerek her yıl eğitim planlarının yenilenmesi yoluyla yürütülür. Eğitim planında, bireyin tüm gelişim ve akademik disiplin alanlarındaki performansı ile öncelikli eğitim ihtiyaçlarına göre belirlenen yıllık amaçlar yer alır. Ayrıca özel eğitim gereksinimi olan bireylerin gelişimlerinin

izlenmesine yönelik faaliyetler; özel eğitim hizmetleri kurulu, rehberlik ve araştırma merkezleri, okullar, kurumlar ve ailenin iş birliğiyle yürütülür (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006). Ailelerin her zaman özel eğitim sürecine katılarak, çocuğu ile ilgili tüm kararlara eşlik ederek rıza göstermesi gerekmektedir(Palloway, Patton ve Serna, 2005).

Görüldüğü üzere ülkemizde Özel eğitim hizmetlerinin uygulanmasından sorunlu olan kurum Rehberlik ve Araştırma Merkezleridir. Yabancı ülkelerde de özel gereksinimli bireylerin eğitim sistemine dahil edilmesi için çeşitli çalışmalarda bulunan kurum ve kuruluşlar mevcuttur. Örneğin bizdeki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) yerine Amerika’ da Özel Eğitim Programları Ofisi (OSEP) vardır.

Özel eğitim programları ofisi; özel eğitime dahil olan bireylerdeki gelişmeleri değerlendirir. Yerel ya da eyalet bazında özel eğitim gereksinimi olan bireyler için şunları sağlar; 1)ücretsiz ve uygun eğitim, 2) Bebekler ve çocuklar için erken tanı hizmetleri (KevalRamani, 2007). Ayrıca, Amerikan eğitim sisteminde özel gereksinimli bireylerin hizmet alabilmesi için değerlendirilmesi Yetersiz Bireylerin Eğitim Yasası (Individuals whit Disabilities Education Act- IDEA) IDEA’ ya göre dört temel evreden oluşmaktadır. Başlangıçta bireyin olası özel eğitim ihtiyaçları tanımlanır. Her bir evrede de önemli birkaç basamak daha vardır ve seri haldeki tüm basamaklar değerlendirmenin amaçlarıyla, verilen eğitimsel kararların çeşitleriyle paralellik gösterir. Bu basamaklar;

1- Tespit etme ve yönlendirme;

- Öğretmenle görüşülerek öğrencinin okul problemine ilişkin görüşlerin alınması.

- Ön yönlendirmeye ilişkin müdahale stratejileri

- Anne babaların yönlendirmesi ve bildirim

2- Özel eğitime uygunluğun belirlenmesi

- Bireyselleştirilmiş değerlendirme planı oluşturma.
- Değerlendirme için ailenin iznini alma.
- Değerlendirmenin uygulanması, puanlanması ve yorumlanması
- Sonuçların rapor edilmesi.
- Özel eğitime uygunluk hakkında karar verilmesi.

3- Program planlama

- Bireysel eğitim planı düzenleme.
- EP ile ilgili olarak anne ve babayla uyuma sağlanarak anlaşma yapma.

4-Programın oluşturulması ve değerlendirme

- BEP uygulanması
- Programda öğrencinin ilerlemesinin izlenmesi.
- Yıllık BEP gözden geçirme.
- Özel eğitime uygunlukla ilgili periyodik olarak tekrar değerlendirme yapma şeklindedir (McLoughlin ve Lewis, 2001).

Avustralya’da, özel eğitim hizmetleri 1997 yılında kurulan Avustralya Özel Eğitim Müdürleri Birliği (ASEPA) tarafından yürütülmektedir. Avustralya’da yüz ölçümünün genişliği ve coğrafyasının doğası gereği özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerle çalışırken farklı yaklaşımlar kullanmaktadır. Her eyaletin kendi yetki alanı vardır ve federal politikaları yorumlamaları farklıdır. Okulların masrafları ve yatırım fonları yedi eyalette farklılıklar gösterir. ASEPA; 1) Özel Eğitim Müdürleri’nin ve özel eğitimde söz sahibi diğer liderlerin profesyonel gelişimlerine, 2) Özel eğitime dahil etme, yerleştirmesine kadar her türlü özel eğitim hizmetlerine, materyal temin etme konusunda, 3) Özel Eğitimdeki araştırma ve uzmanlık çalışmalarına destek olmaktadır (Forbes, 2007).

Fransa’ da ise Özel Eğitim Hizmetler, Özel Eğitim ve Evde Bakım Servisi (*SESSAD*) tarafından yürütülerek özel gereksinimli bireylere hizmet verilmektedir.

2.1.3.5.1 Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Tarihçesi

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin temeli ilk 1955 yılında atılmıştır. İlk olarak 1955 yılında Ankara’ da Demirlibahçe İlkokulu’nda ‘‘psikolojik Servis Merkezi’’ adıyla ülkemizin ilk Rehberlik Merkezi açılmıştır. Sonra bu ad Rehberlik ve Araştırma Merkezi olarak değiştirilmiştir ve tarihten sonra sayıları artarak açılmaya devam etmiştir. Rehberlik ve Araştırma Merkezleri A.B.D.’ de Okul Sağlığını Koruma Hareketi ile okullardan bağımsız olarak kurulmuş olan Çocuk Rehberlik Merkezler (Child Guidance Clinics)’ ne benzemektedirler (Akt. Kamen Akkoyun, 2007).

2.1.3.5.2 Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü İdari Yapısı

Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği’nin 22. maddesi gereğince Rehberlik ve Araştırma Merkezi idari yapısı; a) Merkez Müdürlüğü, b) Merkez Müdür Yardımcılığı, c) Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü Başkanlığı, d) Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü Başkanlığı şeklinde yapılanmıştır. Ayrıca her iki bölüm başkanlığı merkez müdürüne doğrudan bağlıdır

2.1.3.5.2.1 Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü Başkanlığı

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü, bölüm başkanının sorumluluğunda rehberlik ve araştırma merkezinin çalışma alanının kapsamına göre yeterli sayıda psikolojik danışman, psikolog, psikometrist, eğitim programcısı ve

sosyal çalışmacıdan oluşmaktadır (Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği' nin 29. maddesi).

2.1.3.5.2.2. Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü Başkanlığı

Özel eğitim hizmetleri bölüm başkanlığı, bölüm başkanının sorumluluğunda merkezin hizmet verdiği çalışma alanının kapsamına göre yeterli sayıda çeşitli branşlarda özel eğitimci, psikolog, psikometrist, çocuk gelişimi ve eğitimcisi, sosyal çalışmacı ve psikolojik danışmanlardan oluşmaktadır (Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği' nin 31. maddesi). Başkanlık kendi içerisindeki uzmanlardan oluşan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunu oluşturarak özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel değerlendirmesini yapmakta ve değerlendirdiği bireye Eğitsel Değerlendirme Raporu hazırlamaktadır.

2.1.3.5.3 Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünde Görev Yapmakta Olan Personelin Görev Tanımları

Rehberlik ve Araştırma Merkezinde çalışan Müdür, Müdür Yardımcısı ve Bölüm Başkanlarının görev tanımları aşağıdaki gibidir.

2.1.3.5.3.1 Merkez Müdürünün Görevleri

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği madde 23'te belirtildiği üzere; Rehberlik ve araştırma merkezi müdürü, merkezin ilgili mevzuata

uygun olarak çalışmasından il/ilçedeki millî eğitim müdür yardımcısına/şube müdürüne karşı sorumludur ve görevleri;

- a) Merkezdeki müdür yardımcıları arasında iş bölümü yapar.
- b) Merkezin bölümlerine, meslekî formasyonu bölüm hizmetlerine uygun ve deneyimli bir elemanı, bölüm başkanı olarak görevlendirir.
- c) Merkez personelinin meslekî formasyonlarına uygun şekilde merkezin bölümlerinde görevlendirilmelerini ve iş bölümünü, ilgili bölüm başkanının görüşünü de alarak yapar.
- d) Bölümlerin çalışmalarını izler, hazırladıkları program, rapor ve projelerini inceleyerek onaylar, sonuçlarını değerlendirir.
- e) Merkez çalışmalarında kullanılan psikolojik ölçme araçları, danışan dosyaları ve diğer kayıtların güvenliğini, gizliliğini ve standartlarına uygun kullanılmasını sağlar.
- f) Bölümler arası çalışmaları koordine eder.
- g) Merkezin yıllık çalışma programı ve raporu ile rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin yıllık rapor ve programlarının değerlendirilmesine ilişkin raporu, her yıl eylül ayının sonuna kadar bulunduğu il veya ilçenin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümüne gönderir.
- h) Personelin adaylığının kaldırılması ile ilgili işlemleri mevzuatına uygun olarak yürütür. Merkez elemanlarının hizmetin gerektirdiği konularda yetişmelerini sağlar.
- ı) Merkez komisyonuna başkanlık eder, alınan kararlara göre gerekli çalışmaları yürütür.
- i) Merkezin hizmetleriyle ilgili yeni gelişmeleri izler ve hizmetin kalitesini yükseltmek için gerekli önlemleri alır.
- j) Merkez hizmetlerinin ekip çalışması anlayışıyla yürütülebilmesi için gerekli önlemleri alır.
- k) Merkezin çalışma alanında bulunan eğitim-öğretim kurumlarının, yöneltmedeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin düzenlenmesi için gerekli çalışmalarının plânlanmasını, uygulanmasını ve değerlendirilmesini sağlar.

l) Merkezin personel, özlük, bütçe, ayniyat, demirbaş işleri ile hizmetlerin gerektirdiği araç-gerecin sağlanması için uygun çalışmaları yapar.

m) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri il danışma komisyonu toplantılarına katılır.

n) Özel eğitim gerektiren öğrencilerin tanılanmaları için eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibini oluşturur, bu ekibe başkanlık eder ve çalışmaların amacına uygun şekilde yürütülmesini sağlar.

o) Merkezin tarama, tanılama, özel eğitim hizmetleri ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinde İl veya ilçedeki ilgili kurum ve kuruluşlarla eş güdümü sağlar.

ö) Merkezin bölümlerinin tarama, tanılama ve danışanlarla ilgili uygulamalarında gerekli sağlık hizmetleri için görev bölgesinde bu hizmetleri veren veya verebilecek olan birimlerle eş güdümü sağlar.

p) Merkezin görevlerine ilişkin konularda il/ilçede seminer ve kurs gibi hizmet içi eğitim etkinliklerinin mahallî hizmet içi eğitim plânına alınması için gerekli önerilerde bulunur, çalışmaları izler. Konferans, panel, sempozyum gibi gerekli etkinliklerin de gerçekleştirilmesini sağlar, ilgili merkez elemanlarını etkinliklerde görevlendirir.

r) Harcamalarda merkezin ita amirliğini yapar.

s) Eleman sayısının yetersiz olduğu durumlarda hizmetlerin yürütülmesinde branşı ile ilgili merkez etkinliklerine katılır. Şeklinde açıklanmaktadır.

2.1.3.5.3.2 Müdür Yardımcısının Görevleri

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği madde 24. maddesi uyarınca Merkez Müdür yardımcısı/ yardımcılarının görevleri şu şekilde tanımlanmıştır;

a) Merkezde görevli memurlarla yardımcı hizmetler sınıfındaki personelin iş bölümünü düzenler, müdürün onayından sonra yürütülmesini sağlar.

b) Bölümlerin gereksinimlerini belirler ve sağlanması için gerekli önlemleri alır. c) Bölümlerden gelen rapor ve yazıların yazılmasını sağlar.

d) Personel, özlük, bütçe, ayniyat, demirbaş hizmetlerinin düzenli bir biçimde yürütülmesini sağlar.

e) Merkez müdürünün bulunmadığı zamanlarda merkez komisyonuna başkanlık eder.

f) Satın alma işlerinde müdürün vereceği görevleri yapar.

g) Merkezin muayene, teslim alma ve sayım komisyonlarına başkanlık eder, bu konulardaki işlemleri zamanında yürütür.

h) Merkezin psikolojik ölçme araçları deposu, arşivleri ve kitaplığı gibi mekânların düzenli bir şekilde hizmete hazır bulundurulmasını ve korunmasını sağlar.

ı) Merkezin harcamalarında tahakkuk memurluğu görevini yapar. i) Müdürün olmadığı zamanlarda müdürlüğe vekâlet eder.

j) Eleman sayısının yetersiz olduğu durumlarda hizmetlerin yürütülmesinde branşı ile ilgili merkez etkinliklerine katılır.

k) Merkez müdürünün vereceği hizmetle ilgili diğer görevleri yapar.

2.1.3.5.3.3 Bölüm Başkanlarının Görevleri

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği madde 27' ye göre Bölüm başkanının görevleri;

a) Bölümün işlerini plânlar, eş güdümü sağlar ve çalışmaları izler.

b) Bölümle ilgili hizmetlerin yürütülmesi için gerektiğinde diğer bölümle iş birliğini sağlar.

c) Bölüm hizmetlerinin yürütülmesinde branşı ile ilgili çalışmalara katılır.

d) Bölümün her türlü araç-gereç, kırtasiye ve diğer gereksinimlerinin sağlanması için müdüre öneride bulunur.

e) Bölüm çalışmaları ile ilgili olarak düzenlenecek her türlü yazı ve raporları inceler ve parafe eder.

f) Danışanlar veya bölümün diğer çalışmalarıyla ilgili konularda gerektiğinde toplantı yapar.

g) Bölüm çalışma alanına giren konularla ilgili olarak kurs, konferans, seminer gibi etkinlikleri ve katılımcıları müdüre önerir.

h) Üniversitelerin ilgili bölümlerinden staj, inceleme ve araştırma amacıyla merkeze gelenlere bölümüyle ilgili bilgi verir ve merkezdeki çalışmalarını düzenler.

ı) Merkez komisyonu toplantısında görüşülmek üzere bölümün yıllık çalışma programı ve raporunu bölüm elemanlarıyla birlikte hazırlar ve merkez müdürüne iletir.

i) Bölümle ilgili çalışma programı, değerlendirme raporları, araştırma, proje raporları ve diğer ilgili kayıtların usulüne uygun olarak tutulmasını sağlar.

j) Merkez müdürünün vereceği hizmetlerle ilgili diğer görevleri yapar.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile ilgili yapılmış araştırmadan kısaca bahsedilmiştir.

2.2.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Bozkurt (2009) yaptığı araştırmada Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi bünyesinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu örneğinde 2006-2007 öğretim yılında zihinsel yetersizlik tanısı alan öğrencilerin tanılama sürecinde

mevcut durumunu betimlemek için 103 öğrencinin dosyasını ve her bir öğrencinin tanılama sürecinde görev alan uzman ve/veya uzmanların özlük dosyalarını incelemiş, araştırmacı tarafından hazırlanan Dosya İnceleme Formu'na göre değerlendirmiştir. Formdaki ilgili bölümler doldurulmuştur. Araştırma bulgularına göre Zihinsel yetersizlik tanısı alan 103 öğrencinin %64,08'i erkek, %61,17'sinin tanılандıkları yaşları 5-10 arasında değişmektedir. Öğrencilerin yarısı anasınıfı ve 1. sınıf düzeyinde tanılanmışlardır. RAM' a başvuruda bulunan öğrencilerin tamamına yakınından sağlık kurulu raporu istenmiştir. RAM' a başvuruların yarısına yakını aile ve özel eğitim kurumu tarafından birlikte yapılmıştır. Öğrencilerin tanılama süreçlerinde 2 psikolog ve 3 psikolojik danışman olmak üzere toplam 5 meslek elemanı görev almıştır. Bu meslek elemanlarından biri dışında hepsi zeka ölçekleri ve özel eğitim alanında çeşitli hizmetiçi eğitimlere katılmamışlardır. Öğrencilerin çoğunun (%94,17) yönlendirilmeleri özel özel eğitim okul ve kurumlarına yapılmıştır. Araştırma bulguları bir bütün olarak ele alındığında ise RAM' larda zihinsel yetersizlik tanısı alan öğrencilerin tanılama süreçlerinde önemli bazı eksikliklerin olduğunu ilgili yönetmeliklerde belirtilen hususlara yeterince uyulmadığını belirlemiştir.

Özak ve diğerleri (2008) Rehberlik Araştırma merkezi müdürlerinin gönderme, tanılama, yerleştirme, izleme ve değerlendirmeye yönelik görüşleri ve önerilerini belirleme ile ilgili bir araştırma yapmışlardır. Altı Rehberlik ve Araştırma müdürü ile yarı yapılandırılmış görüşmelerle veri toplanarak, veriler, içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde gönderme-tanılama-yerleştirme-izleme-değerlendirme süreçlerine ilişkin olarak, bu süreçlerin her birinin basamak basamak izlendiği, fakat her bir basamakta kendi içindeki uygulamalarda sorunlar bulunduğu belirlenmiştir. Özel gereksinimli bireylerin performanslarının belirlenmesinde ve eğitim faaliyetlerinin planlanmasında özel eğitim öğretmenlerinin önemli rolleri olduğu ancak bu alandaki mezun olan öğretmenlerin sayısının az olması ve daha yüksek ücretlerle özel kurumlarda çalışmayı tercih etmelerine bağlı olarak rehberlik araştırma merkezlerinde yeterli sayıda uzman bulunmayışı gönderilen öğrencilere ayrılan

zamanın yetersiz olması gibi durumlardan dolayı uygulamalarda problemler yaşandığını belirlenmiştir. Aynı zamanda bireylerin tanı-değerlendirme süreçlerinde kendi sosyal ortamındaki kişilerden yeterli bilgi alınamaması, öğrenci tanıma dosyalarının okullardaki uzmanlar tarafından uygun şekilde doldurulmaması, aile ve okuldaki öğretmenlerin sürece dahil edilmemesi vb. dolayı bireylerin eğitim durumlarına ilişkin karar verme sürecinde zorluklar yaşandığını belirlenmiştir.

Kamen Akkoyun (2007)' un yaptığı çalışmada, Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği kullanılarak Batı Karadeniz Bölgesinde bulunan Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüklerinde görev yapmakta olan personelin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Batı Karadeniz Bölgesindeki 7 il ve 1 ilçede bulunan RAM' da görev yapmakta olan rehber öğretmenler ve yöneticilerle gerçekleştirilmiştir. 13 yönetici ve 22 rehber öğretmen olmak üzere toplam 35 katılımcıyla görüşülmüştür. Elde edilen veriler ise tümevarım analizi yoluyla analiz edilmiş 8 tema oluşturulmuştur. özellikle; tanılama, yönlendirme, yerleştirme ve izleme çalışmalarını yaptıklarını, yoğun olarak özel eğitim danışmanlığını yaptıklarını, sınıf içi yardım ve kaynak oda boyutunda hizmet alanlarında yoğun sorunlar yaşandığını, öğretmenin BEP hazırlama ve uygulama boyutunda bilgi yetersizliği olduğunu belirlenmiştir.

Başbakanlık Özürlüler İdaresi (ÖZİDER) tarafından 2006 yılında yayınlanan Özürlü Çocuklara Yönelik Rehabilitasyon ve Özel Eğitim Hizmetleri Çalışması Raporu' nda Eğitsel Tanılamaya yönelik sorunlar başlığı altında Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile ilgili olarak; Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde eğitsel tanılama ve değerlendirme süreci için çoklu disiplinler yaklaşımı bir ekibin yapılandırılmamış olması, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde her engel grubuna ve çoklu engele sahip bireylere göre uygun testlerin, değerlendirme materyallerinin ve bu test ve materyalleri uygulayabilecek uzmanların bulunmaması, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde ölçme ve değerlendirme amacıyla kullanılan ortamların ses yalıtımı, ısı, ışık gibi özellikler

yönünden uygun fiziksel düzenlemelerin yapılmamış olmaması, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri, özel eğitim kurum ve kuruluşları, hastaneler ve aileler arasında iş birliği ve eş güdümün kurulmamış olması, Tanı ve değerlendirmenin belirli bir süre içerisinde tamamlanamamasının eğitime başlamada zaman kaybına neden olması, Eğitsel tanılama ve değerlendirmede kullanılan formal testlerin periyodik olarak güncelleştirme çalışmalarının zorunlu hale getirilmemiş olması, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde eğitsel tanılama ve değerlendirme süreci için çoklu disiplinler yaklaşımli bir ekibin yapılandırılmamış olması, Eğitsel tanı, izleme ve değerlendirme sürecinin devamlılığını sağlamak amacıyla özel özel eğitim kurumlarında da benzer bir eğitsel izleme ve değerlendirme ekibinin oluşturulmamış olması neden gösterilmektedir.

Özgüler (2003) Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin görevlerini yaparken karşılaştıkları yönetsel stres kaynaklarını incelemiş ve ülke çapında 127 Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürüne ulaşarak araştırmacı tarafından geliştirilen bilgi toplama aracı kullanmış ve araştırmanın sonucunda müdürlerin karşılaştıkları yönetsel stresin kaynağını sırasıyla örgütlenme, koordinasyon, denetleme, değerlendirme, planlama, karar ve iletişim başlıklarıyla belirlemiştir.

Milli Eğitim Banklığının Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Desteklenmesi konulu 2001/83 no'lu genelgesinde merkezlerin fizikî durumlarının yetersizliği ile birlikte araç-gereç sıkıntısı, rehber öğretmenlerin öğrenci taramalarına gidip gelmelerinde, okulları ziyaretlerinde maddi sıkıntılar çekilmekte olduğu, Bu merkezlerin daha rahat çalışarak verilen görevleri başarılı bir şekilde yapabilmeleri için maddi bakımdan desteklenmelerinde yarar görüldüğü ifade edilmiş ve il / ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerimize aktarılan hisselerden gelen maddi destekten Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin de desteklenmeleri istenmekte, bu kaynak aktarımının merkezlerin yaptıkları hizmetleri kolaylaştırmış olacağı vurgulanmaktadır.

Kocaoğlu (1991) Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi İnceleme Bölümü'ne 1985-1990 yılları arasında başvuruda bulunana 2882 öğrencinin dosyasını incelemiş, Öğrencilerin RAM'a başvurularının %53,5' i okulları tarafından, %26,1'i aileleri tarafından yapılmıştır. Merkezde incelenerek tanı alan öğrencilerin %26,5'i normal sınıflara, %17,7'si kaynaştırma sınıflarına, %24'ü özel sınıflara, ve %2,3'ü özel eğitim okullarına yerleştirilmiştir. Öğrencilerin %1,1'i hastaneye gönderilmiş ve %16,7'si ile ilgili olarak merkeze yönlendiren kişi ya da okula öğrencinin gereksinimleri ile ilgili bilgilendirilmede bulunulmuştur.

Çağlar (1976) tarafından yapılan araştırmada 1970-1976 öğretim yılları arasında zihinsel yetersizlikten şüphelenilen 27. 512 birey 12 RAM'da incelemeye alınmıştır. Bu bireyler aynı zamanda 1,2,3 ve 4. sınıflara devam eden ilköğretim öğrencileridir. İncelemeye alınan bireylere 5-7 yaş temel kabiliyetler testi ve bireysel zeka ölçeği uygulanarak değerlendirmeleri yapılmıştır. RAM'larda tanılama hizmetlerinde Özel Eğitim, Psikoloji mezunu meslek elemanları olduğu gibi sınıf öğretmenleri ve diğer farklı branşlardan uzmanlarında olduğu belirlenmiştir. Göreve atanana uzmanların alanla ilgili konularda hizmetiçi eğitim almadıkları tespit edilmiştir.

2.2.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Koretz ve Barton (2003) Özel gereksinimli öğrencilerin değerlendirilmesinde yaşanan sorunlarla ilgili yaptıkları araştırma; Amerika'da özel gereksinimli bireylerin teşhis ve sınıflandırmalarında Eyaletlere göre ciddi farklılık ve tutarsızlık olduğunu belirlemişlerdir ve bu farklılık ve tutarsızlığın yanlış teşhis yapıldığı sonucunu düşündürdüğünü ifade etmişlerdir. Yanlış teşhisin nedeni olarak ise özel gereksinimli bireylerin değerlendirilmesinde; 1) Tespit ve sınıflandırma sorunları, 2) uygun yerleştirmeye ilgili sorunlar, 3) Özel gereksinimli bireylerin ölçülen

yapılarla ilgili sorunları, 4) Test etmeyle ilgili sorunlar olduğu sonucuna varmışlardır.

Amerika New Jersey Eyaleti Özel Eğitim Programları Ofisinin 2001 Özel Eğitim İzleme Raporuna göre; Özel Eğitim Programları Ofisi'nin yaşadığı sorunlar erken Müdahale, çocuk ve genç özel gereksinimli bireylerin eğitimi ile ilgili 2 bölümde ele alınmıştır. New Jersey Eyaleti Özel Eğitim Programları Ofisinin erken müdahale konusunda özel gereksinimli bireylerle ilgili; Etkili gözlem ve izlemelerin olmadığı, belge yetersizliği, hizmet koordinasyonunda hatalar, yetersiz aile destek hizmeti gibi sıkıntılar yaşadığı belirtilmiştir. Ayrıca Çocuk ve Gençlerin özel eğitim almalarıyla ilgili; devletin izleme sisteminin yetersizliği, şikayet prosedürlerinin yetersizliği, değerlendirme sürecinde alternatif değerlendirmenin yapılmadığı, bireyleri en kısıtlayıcı ortama yerleştirme eksikliği, Psikolojik Danışma hizmetlerinin yetersizliği, hizmetin gecikmesi, personel azlığı nedeniyle değerlendirmenin yetersizliği konularında sorunlar yaşandığı ifade edilmektedir.

Amerika New York Eyaleti Eğitim Bölümünün Özel Eğitim Programları Ofisinin 2001'de yayınlanan Özel Eğitim İzleme Raporuna göre; Özel Eğitim Programları Ofisi'nin yaşadığı sorunlar; Bireyleri izlemede, eksikleri belirlemede, teknik yardım konularında, 60 günlük süre içinde şikayetlere yönelik takip ve yazılıkararlarda, doğal ortamlarda hizmet verme, aileyi tüm hizmet koordinasyonuna katma ve destekleme, 45 gün içinde yapılması gereken BEP toplantılarında sorunlar yaşandığı belirtilmektedir.

Yine Amerika Arizona Eyaleti 2000 yılı Eğitim Bölümünün Özel Eğitim Programları Ofisi'nin izleme raporuna göre Ofisin yaşadığı sorunlar iki başlık altında belirtilmiştir. Birincisi erken müdahale ve bebeklerde yaşanan sorunlar; İzleme prosedürlerinin etkisiz olduğu, bireylerin tespit edilmesinde genel ve yerel yönetimler, genel sağlık ve sosyal hizmet kuruluşlarının koordineli çalışmadığı, devlet, doktor ve hastanelerin erken müdahale hizmetlerine erişim sağlamadıkları, değerlendirme için toplantıların her zaman yapılmadığı, Bireylerin programlarının

ihtiyaçlarına dayalı değil de hastalıklarına dayalı yapıldığı, Bireylerin talep edildiğı halde her zaman özel hizmet alamadığı, bireyin gerekli destek ve hizmetleri ile ilgili anne ve babaların tam bilgilendirilmediğı, koordinasyon sorunu olduğı şeklinde ifade edilmiştir. Büyük ocuk ve yetişkin özel gereksinimli bireylerde yaşanan sorunlar ise yerel eğitim kurumlarının bireyler için aktivite ve uygun eğitim yapamadığı, yerel eğitim kurumları yıllık eğitim planının dışında özel gereksinimli bireyler için plan hazırlamadığı, ücretsiz uygun kamu eğitiminin zamanında sağlanmadığı, mevcut prosedürle sürecin başlama kararının verilmesi için gerekli zaman sağlanamadığı, eksiklerin belirlenmesi ve devletin bunları düzeltmeye çalışmasının yeterli olmadığı ifade edilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma evreni, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü'nün sorunlarının belirlenmesine yönelik kurum müdürleri ile yapılan betimsel bir çalışmadır.

3.2. Araştırma Evreni

Bu çalışmanın evrenini Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü' ne bağlı ülke çapındaki 198 Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürü oluşturmaktadır. Bütün Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerine mail yoluyla ulaşılmış ve bu araştırmaya dahil edilmişlerdir. Araştırma evrenine dahil edilen müdürlerin mail adresleri Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ndeki Rehberlik Araştırma Merkezlerinden sorumlu şube müdürlüğünden elde edilmiştir. Rehberlik ve Araştırma Merkez Müdürlerinin 110 tanesi anketleri doldurarak göndermiş ve araştırmada bu 110 anket kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin cinsiyet, yaş, mezun olduğu lisans programı, meslekteki kıdemi, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü olarak çalışma süresi, kadro durumu, öğrenim durumu, daha önce

özel eğitim ile ilgili hizmetiçi eğitime katılıp katılmadığı ile ilgili durumları Tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan müdürlerin cinsiyet, yaş, mezun olduğu lisans programı, meslekteki kıdemi, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü olarak çalışma süresi, kadro durumu, öğrenim durumu, daha önce özel eğitim ile ilgili hizmetiçi eğitime göre dağılımı

		TOPLAM	
	Özellikler	n	%
Cinsiyet	Kadın	12	10.9
	Erkek	98	89.1
	TOPLAM	110	100
Yaş	26-30	13	11.8
	31-35	30	27.3
	36-40	39	35.5
	41-45	22	20.0
	46 +	5	4.5
	TOPLAM	110	100
Mezun Olunan Bölüm	Özel Eğitim	8	7.3
	PDR	84	76.4
	Psikoloji	10	9.1
	TOPLAM	102	92.8
Mesleki Kıdem	1-3	3	2.7
	4-6	12	10.9
	7-9	14	12.7
	10 +	80	72.2
	TOPLAM	109	88.5
RAM Müdürü Olarak Çalışma Süresi	1 -	9	8.2
	1-3	43	39.1
	4-6	27	24.5
	7-9	14	12.7
	10+	13	11.8
	TOPLAM	106	96.3
Kadro Durumu	Asil	44	40.0
	Vekil	62	56.4
	TOPLAM	106	96.4
Öğrenim Durumu	On lisans	1	.9
	Lisans	88	80.0
	Master	18	16.4
	Doktora	1	.9
	TOPLAM	108	98.2
Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu	Katıldı	53	48.2
	Katılmadı	57	51.8
	TOPLAM	110	100

Araştırmaya dahil edilen müdürlerden 98' inin erkek ve 12' sinin kadın olduğu belirlenirken bu katılımcıların 13 tanesinin 26-30 yaş gurubu, 30 tanesinin 31-35 yaş grubu, 39 tanesinin 36-40 yaş grubu, 22 tanesinin 41-45 yaş grubu ve 5 tanesinin 46 ve üstü yaş grubunda olduğu görülmüştür.

Mezun oldukları lisans programlarına bakıldığında ise müdürlerin 102' sin bu soruya yanıt verdiği ve 8' inin Özel Eğitim, 84' ünün Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, 10 tanesinin ise Psikoloji mezunu olduğu ve mesleki kıdemlerine bakıldığında ise 109 müdürün bu soruyu cevapladığı, 3' ünün 1-3 yıl arası, 12' sinin 4-6 yıl arası, 14' ünün 7-9 yıl arası, 80' inin ise 10 yıl ve üstü bir mesleki kıdeme sahip oldukları belirlenmiştir.

Bununla birlikte Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü olarak hizmet süresi ve kadro durumu sorusuna 106 müdür cevap vermiş ve 9 tanesinin 1 yıldan az, 43 tanesinin 1-3 yıl, 27 tanesinin 4-6 yıl, 14 tanesinin 7-9 yıl, 13 tanesinin 10 yıl ve üstü olduğu, 44 müdürün asil, 62 müdürün vekil olarak görevlerini sürdürdüğü tespit edilmiştir.

Ayrıca öğrenim durumları incelendiğinde ise 108 müdürün bu soruyu cevaplandığı ve Ön lisans ve Doktora mezunu olan 1' er kişinin olduğu, 88 tanesinin Lisans, 18 tanesinin Master yaptığı ve 53 tanesinin daha önce özel eğitime ile ilgili hizmetiçi eğitime katıldığı, 57 tanesinin ise katılmadığı ortaya çıkmıştır.

3.3.Verilerin Toplanması

Bu araştırmada verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde merkez müdürleri ile ilgili 8 adet kişisel bilgi sorusu bulunmaktadır. II. Bölümde Rehberlik ve Araştırma Merkezinin genel özellikleri bakımından sorunlarının

belirlenmesine yönelik 20, Rehberlik ve Araştırma Merkezi özel eğitim hizmetleri bölümüne birey yönlendirme ile ilgili sorunların belirlenmesine yönelik 5, tıbbi tanılama ile ilgili sorunların belirlenmesine yönelik 8, eğitsel değerlendirme ve tanılama ile ilgili sorunların belirlenmesine yönelik 23, yönlendirme, yerleştirme ve izleme ile ilgili sorunların belirlenmesine yönelik 10, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) ile ilgili sorunların belirlenmesine yönelik 9, kaynaştırma ile ilgili sorunların belirlenmesine yönelik 10 adet soruya yer verilmiştir. Anketteki sorunların belirlenmesinde Rehberlik ve Araştırma Merkezi açma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili yasa ve yönetmelikler incelenerek bir soru bankası hazırlanmış, bu soru bankasındaki sorular 5 Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürüne tekrar gözden geçirmeleri için gönderilmiş ve önerileri üzerine ankette bazı sorular çıkarılmıştır. Sonrasında bu anket, alandan 3 uzmana değerlendirmeleri için gönderilerek uzman görüşü istenmiş ve önerileri üzerine anket sorularına ekleme ve çıkarmalar yapılarak ankete son hali verilmiştir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki Özel Eğitim Bölümlerinin sorunlarını belirlemeye yönelik hazırlanan anketin I. Bölümündeki 1, 2, 3,4, 5, 6, 7. sorular çoktan seçmeli olup, 8. soru açık uçludur. Ayrıca anketin II. Bölümdeki sorular 5' li derecelendirmeyi içermektedir. Buna göre 1 den 5 e kadar puanlamaya imkan veren ankette, müdürler için düşüncesine en az uygun ile düşüncesine en uygun arasında bir puan verilmesi ya da uygun kutucuğa işaretlenmesi istenmiştir.

Anket sanal ortama aktarılarak Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ndeki Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden sorunlu şube müdürlüğü tarafından verilen mail adreslerine gönderilmiştir. Müdürlerin kurumsal mail adreslerine anket ile birlikte anketi nasıl dolduracaklarına dair açıklama ayrıca yazılmış ve daha önceden Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'ndan alınan araştırma izni dosya şeklinde eklenerek gönderilmiştir. Müdürlerin anketi doldurduktan sonra anketi belli bir mail adresine göndermeleri için yapmaları gereken işlemler açıklanmış ve verilerin en hızlı şekilde toplanabilmesi adına cevaplamaları için 10 gün tayin edilmiş ve anketi

doldurarak açıklamada belirtildiği gibi yine sanal ortamdan göndermeleri istenmiştir. Ayrıca Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Şubesi tarafından tüm Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin MEB mail adreslerine aynı açıklama ve anket gönderilmiştir.

198 Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürünün her birine bu anket gönderilmiş olup mailler günlük takip edilmiştir. Adreslere gönderilen anketlerden 110 tanesinin geri geldiği görülmüştür.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesi amacıyla, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Özel Eğitim Bölümü' nün sorunlarını belirlemeye yönelik anket formunda yer alan soru maddelerine verdikleri cevapların frekans ve yüzdesi hesaplanmıştır. Sonra müdürlerin cinsiyet, yaş, mezun olduğu lisans programı, meslekteki kıdemi, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü olarak çalışma süresi, kadro durumu, öğrenim durumu, daha önce özel eğitim ile ilgili hizmetiçi eğitime katılıp katılmadığının Özel Eğitim Bölümü' nün sorunlarının belirlenmesine etkisinin olup olmadığını belirlemek için varyans analiz tekniği kullanılmıştır.

BÖLÜ M IV

BULGULAR

Bu bölümde Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki Özel Eğitim Hizmetleri Bölümlerinin sorunlarının belirlenmesine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Bulgular araştırmanın amaçlarına paralel olarak ele alınıp değerlendirilmiştir.

4.1. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki Özel Eğitim Hizmetleri Bölümlerinin Sorunlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki Özel Eğitim Bölümlerinin sorunlarının belirlenmesine yönelik merkez müdürlerinin anket formunda yer alan soru maddelerine verdikleri cevapların frekans ve yüzdelerine yer verilmiştir. Anket sorularında Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki Özel Eğitim Bölümlünün sorunlarını belirlemeye yönelik 85 soru maddesi bulunmaktadır. Bu bölümde bunların tamamına yer verilmeyip sadece önemli görülenler ifade edilmiştir. Müdürlerin bu bölümdeki sorulara verdikleri cevapların frekans ve yüzdeleri Ek II de verilmiştir.

Özel Eğitim Bölümlerinin sorunlarının belirlenmesine yönelik ankete verilen cevaplardan müdürlerin yarısına yakını (%42,8) Bölümün hizmet verdiği binanın RAM açılış standartlarına uygun fiziksel donanımına sahip olmadığını ve diğer yarısı ise (%50.0) Merkezin açılış standartlarına uygun olduğunu belirtmiştir.

Merkez müdürlerinden yarısından fazlası (%66,3) bölümde norm kadro personel sayısının yeterli olmadığını ifade ederken, bir kısmı da (%27,3) norm kadro personel sayısının yeterli olduğunu belirtmiştir.

Bölüm bağlı olduğu üst kurumlardan gerekli yardım ve danışmanlık hizmetini yeterli düzeyde aldığıyla ilgili sorulan soruya müdürlerin birçoğunun (%35,5) yardım alamadıkları, yarıya yakınında (%42,8) yardım alabildikleri saptanmıştır.

Bölüm çalışanlarına düzenli olarak hizmet içi eğitim sağlanması ile ilgili olarak yöneltilen soruya müdürlerin yarısına yakını (%49,0) hizmetiçi eğitimin düzenli sağlanmadığını, bir kısmı da (%30,9) düzenli hizmetiçi eğitim alındığını ifade etmiştir.

Müdürlerin yarısından fazlası (%57,3) Okul öncesi dönemdeki bireylerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümüne hastaneler tarafından yönlendirilmediğini belirtirken, çok azıda (%17,2) okul öncesi dönemde ki bireylerin bölüme hastaneler tarafından yönlendirildiğini ifade etmişlerdir.

Bölümün hizmet verdiği bölgede tarama yaparak sorunlu öğrencilerin tespit etmesine yönelik sorulan soruya ise önemli bir kısmı (%32,7) tarama yapılmadığını, yarıdan fazlası da (% 52,7) tarama yapılarak sorunlu öğrencileri tespit ettikleri cevabını vermiştir.

Okullar tarafından Bölüme yönlendirilen öğrenciler değerlendirme sürecinde okulları tarafından takip edilmesiyle ilgili sorulan soruya müdürlerin önemli bir kısmının (%34,5) takip edilmediklerini, yarıya yakınında da (%46,3) öğrencilerin okulları tarafından takip edildiklerini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Müdürlerin bir bölümünün (%31,0) Bölüme yönlendirilen bireylerin tıbbi raporlarının hastaneler tarafından anlaşılır şekilde düzenlenmediğini ifade ederken,

bir bölümünün de (%49,1) bireylerin tıbbi raporlarının hastaneler tarafından anlaşılır şekilde düzenlendiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Bölümde Eğitsel tanılama için öncelikle öğrencinin özelliklerine uygun uzmanlardan oluşan bir ekip oluşturulduğu (psikolog, odyolog, dil bilimcisi, özel eğitimci vb.) ile ilgili soruya büyük bir kısmı (%39,1) eğitsel tanılama için uygun ekibin oluşturulmadığını belirtirken, yarıya yakını da (%45,5) eğitsel tanılamanın öğrencinin özelliklerine uygun uzmanlardan oluşan bir ekip aracılığı ile yapıldığını düşünmektedirler.

Bölümün düzenlediği eğitsel değerlendirme raporlarının düzenli olarak takip edilmesi ve süreleri dolanların yenilenmesi için ailelerin uyarılmasına yönelik yöneltilen soruya öğrencilerin izlenmesi ile ilgili müdürlerin önemli bir kısmı (%35,5) izlenmediği yönünde fikir belirtirken, Yarsından fazlası da (%56,4) eğitsel raporların düzenli olarak takip edilerek, süresi dolanlarla ilgili ailelerin uyarıldıklarını belirtmişlerdir.

Müdürlerin önemli bir bölümü (%34,6) kaynaştırma kararı verilirken, sınıfına öğrencinin yerleştirileceği öğretmenin fikrinin alınmasına yönelik soruya öğretmenin bu konuda fikrinin alınmadığına yönelik cevap verirken, yarıya yakını (%47,4) öğretmenlerle kaynaştırma öğrencisinin sınıflarına yerleştirilmesi konusunda fikirlerinin alındığı cevabını vermişlerdir.

Bölümde, kaynaştırma eğitime yerleştirilen öğrenciye destek hizmetlerin verilmesi ile ilgili soruya müdürlerin çok önemli bir bölümü (%40,0) sağlanmadığı yönünde düşünce belirtmişler ve müdürlerin bir kısmı da (%41,8) kaynaştırma eğitime yerleştirilen öğrenciye destek hizmetlerin verildiğini düşünmektedirler.

4.2. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Cinsiyetlerine Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci amacı Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada cinsiyete göre fark olup olmadığını ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada kadın ve erkek müdürler arasında fark olup olmadığını anlamak için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 2.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Cinsiyet ve Özel Eğitim Bölümü Sorunları Algılama t Testi

Cinsiyet	(X)	(S)	n
Kadın	322.83	37.32	12
Erkek	332.30	39.56	98
$t = .045, p = .96$			

Tablo 2’de görüldüğü gibi kadın ve erkek müdürlerin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamalarında anlamlı farklılık bulunmamaktadır [$t(108) = .045, p > .005$]. Tablo 2. kadın ve erkek müdürlerin ortalamalarının birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir. Yani, kadın müdürler ($X=322.83, S=37.32$) ve erkek müdürler ($X=332.30, S=39.56$) Özel Eğitim Bölümü sorunlarını aynı biçimde algılamaktadır.

4.3. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Yaşlarına Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci amacı Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada yaşa göre fark olup olmadığını ortaya çıkarmak olduğu için varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 3.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Yaşlarına Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	6225.621	4	1556.405	1.016	.403	
Gruplar içi	159364.379	104	1532.350			
Toplam	165590.000	108				

İlk olarak katılımcılar yaş gruplarına göre 6 kategoriye ayrılmıştır, ancak 25 ve daha küçük yaşta müdür olmadığından 5 kategori kullanılmıştır. Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada yaşa göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür [$F(4, 104) = 1.016, p > .005$]. Tablo 3. yaş gruplarına göre müdürlerin ortalamalarının birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir. Yani, 26-30 yaş grubundaki müdürler ($X=313.08, S=58.24$), 31-35 yaş grubundaki müdürler ($X=331.10, S=36.67$), 36-40 yaş grubundaki müdürler ($X=337.46, S=33.67$), 41-45 yaş grubundaki müdürler ($X=332.77, S=40.32$) ve 46 ve üstü yaş grubundaki müdürler ($X=340.60, S=24.85$) Özel Eğitim Bölümü sorunlarını benzer şekilde algılamaktadır.

4.4. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Mezun Oldukları

Lisans Programına Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını

Algılamalarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü amacı Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada mezun olunan lisans programına göre fark olup olmadığını ortaya çıkarmak olduğu için varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 4.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Mezun Oldukları Lisans Programına Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalama ması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	722.711	2	361.356	.223	.801	
Gruplar içi	160550.936	99	1621.727			
Toplam	161273.647	101				

Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada mezun olunan lisans programına göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür [$F(2, 99) = .223, p > .005$]. Tablo 4 mezun oldukları lisans programına göre müdürlerin ortalamalarının birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir. Yani, Özel Eğitim mezunu müdürler ($X=331,00, S=33,81$), PDR mezunu müdürler ($X=330,11, S=39,72$), Psikoloji mezunu müdürler ($X=339,10, S=48,964$), Özel Eğitim Bölümü sorunlarını benzer şekilde algılamaktadır.

**4.5. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Mesleki Kıdemlerine
Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin
Bulgular**

Araştırmanın dördüncü amacı Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada mesleki kıdeme göre fark olup olmadığını ortaya çıkarmak olduğu için varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 5.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Mesleki Kıdeme Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortala ması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	5378.190	3	1792.730	1.178	.322	
Gruplar içi	159796.581	105	1521.872			
Toplam	165174.771	108				

Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada mesleki kıdeme göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür [$F(3, 105) = 1.178, p > .005$]. Tablo 5 mesleki kıdeme göre müdürlerin ortalamalarının birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir. Yani 1-3 yıl mesleki kıdemi olanlar ($X = 296.67, S = 83.104$), 4-6 yıl mesleki kıdemi olanlar ($X = 329.75, S = 35.074$), 7-9 yıl mesleki kıdemi olanlar ($X = 324.14, S = 44.633$), 10 yıl ve üstü mesleki kıdemi olanlar ($X = 334.98, S = 36.726$). Özel Eğitim Bölümü sorunlarını benzer şekilde algılamaktadır.

4.6. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin RAM Müdürü Olarak Çalışma Süresine Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci amacı Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada RAM müdürü olarak çalışma süresine göre fark olup olmadığını ortaya çıkarmak olduğu için varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 6.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin RAM Müdürü Olarak Çalışma Süresine Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalama ması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	13412.412	4	3353.103	2.288	.065	
Gruplar içi	148022.078	101	1465.565			
Toplam	161434.491	105				

Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada RAM müdürü olarak çalışma süresine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür [$F(4, 101) = 2.288$, $p > .005$]. Tablo 6 mesleki RAM müdürü olarak çalışma süresine göre müdürlerin ortalamalarının birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir. Yani 1 yıldan az çalışma süresi olanlar ($X = 299.11$, $S = 41.001$), 1-3 yıl arası çalışma süresi olanlar ($X = 331.42$, $S = 39.236$), 4-6 yıl arası çalışma süresi olanlar ($X = 334.52$, $S = 36.120$), 7-9 yıl arası çalışma süresi olanlar ($X = 334.36$, $S = 39.046$), Özel Eğitim Bölümü sorunlarını benzer şekilde algılamaktadır.

**4.7. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin RAM Müdürü Olarak
Kadro Durumuna Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını
Algılamalarına İlişkin Bulgular**

Araştırmanın altıncı amacı Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada RAM müdürü olarak kadro durumuna göre fark olup olmadığını ortaya çıkarmak olduğu için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 7.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Kadro durumu ve Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama t Testi

Müdürün Kadro durumu	(X)	(S)	n
Asil	336.98	38.800	44
Vekil	330.00	39.638	62

$t = .901$, $p = .74$

Tablo 7’de görüldüğü gibi asil ve vekil müdürlerin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamalarında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. [$t (104) = .901$, $p > .005$]. Tablo 7 asil ve vekil müdürlerin ortalamalarının birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir. Yani, asil müdürler ($X=336.98$, $S=38.80$) ve vekil müdürler ($X=330.00$, $S=39.64$) Özel Eğitim Bölümü sorunlarını aynı biçimde algılamaktadır.

**4.8. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Öğrenim Durumuna
Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular**

Araştırmanın yedinci amacı Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada öğrenim durumuna göre fark olup olmadığını ortaya çıkarmak olduğu için varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 8.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Öğrenim Durumuna Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama t Testi

Müdürün öğrenim durumu	(X)	(S)	n
Lisans	329.74	38.791	88
Yüksek Lisans	344.17	38.538	18

$t = 1.439, p = .720$

Ön lisans ve doktora mezunu olan müdürlerin sayısı ikiden az olduğundan dolayı post hoc testi yapılamamıştır. Bu nedenle bu iki cevaplayıcı analizden çıkarılarak Lisans ve Yüksek lisans mezunu müdürlerin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamaları aralarında fark olup olmadığını belirlemek için t testi yapılmıştır.

Tablo 8’de görüldüğü gibi Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark yoktur [$t(104) = 1.439, p > .005$]. Tablo 8 lisans ve Yüksek Lisans mezunu müdürlerin ortalamalarının birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir. Yani. Lisans mezunu müdürler ($X=329.74, S=38.79$) ve Yüksek Lisans mezunu müdürler ($X=344.17, S=38.54$) Özel Eğitim Bölümü sorunlarını aynı biçimde algılamaktadır.

4.9. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Daha Önce Özel Eğitim İle İlgili Hizmetiçi Eğitime Katılmasına Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılamalarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci amacı Rehberlik ve Araştırma Merkezi müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada daha önce Özel Eğitim ile ilgili hizmet içi eğitime katılmasına göre aralarında fark olup olmadığını ortaya çıkarmak olduğu için t testi yapılmıştır.

Tablo 9.

Müdürlerin Özel Eğitim ile ilgili Hizmet İçi Eğitime katılmasına Göre Özel Eğitim Bölümü Sorunlarını Algılama t Testi

Müdürün Hizmet İçi Eğitime katılma durumu (X)	(S)	n	
Katılmış	333.98	41.762	53
Katılmamış	330.84	36.872	57
$t = .419. p = .284$			

Tablo 9’da görüldüğü gibi Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamada daha önce Özel Eğitim ile ilgili hizmet içi eğitime katılmasına göre anlamlı bir fark yoktur [$t (108) = .419, p > .005$]. Tablo 9 Hizmet İçi Eğitim alan ve Hizmet İçi Eğitim almayan müdürlerin ortalamalarının birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir. Yani, Hizmet İçi Eğitim alan müdürler ($X=333.98, S=41.76$) ve Hizmet İçi Eğitim almayan müdürler ($X=330.84, S=36.87$) Özel Eğitim Bölümü sorunlarını aynı biçimde algılamaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Bu araştırmada RAM’lardaki Özel Eğitim Hizmetleri Bölümlerinin sorunları araştırılarak, müdürlerinin cinsiyet, yaş, mezun oldukları lisans programı, meslekteki kıdem, RAM müdürü olarak çalışma süreleri, kadro durumu, öğrenim durumu ve hizmetiçi eğitim alma durumlarına göre Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü’ nün sorunlarını algılamalarına yönelik bir inceleme yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre: Özel Eğitim Hizmetleri Bölümlerinin yaşadığı sorunlarla ilgili olarak müdürlerin yarıya yakınının Bölümün hizmet verdiği binanın RAM açılış standartlarına uygun fiziksel donanıma sahip olmadığını belirttikleri görülmüştür. ÖZİDA (2009) yayınladığı raporda Özel eğitim gerektiren bireylere hizmet veren eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin binaların konumu, ulaşılabilirliği ve yapısal durumunun özürlü bireylerin gereksinimlerine uygun olmamasının bir sorun olduğunu belirtmesi ile bu araştırma sonucu paralellik göstermektedir. RAM’ların açılması aşamasında Bakanlığın yayınlamış olduğu RAM Açma Yönetmeliği esas alınarak merkezler açılmaktadır. Bu araştırmanın sonucuna göre RAM’ ların fiziki şartlarının uygun olmadığının belirlenmesi RAM’ ların RAM Açma Yönetmeliğine uygun olmadıklarını düşündürmektedir.

Araştırmada elde edilen diğer bir bulgu ise, farklı yaş gruplarındaki Merkez müdürlerinden yarısından fazlası bölümde norm kadro personel sayısının yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Özak ve diğerleri (2008) yaptıkları araştırmada buna benzer bir bulguyu ortaya çıkarmışlardır. Araştırmaya katılan farklı yaş grubundaki müdürler, görev yaptıkları RAM’larda yeterli personel olmadığını belirtmişlerdir.

Her iki araştırmada da farklı yaş gruplarındaki müdürlerin aynı sorunu algılaması, sorun algılamada yaşa göre bir fark olmadığını ancak RAM’larda personel açığının olduğunu göstermektedir. RAM’ların çalışma saatlerinin 08-17 olmasının ve okullarda daha az saat çalışan diğer meslektaşlarıyla aynı ücreti almalarının bu merkezlerin çalışanlar tarafından tercih edilmemesinin nedenleri arasında olabilir. Bu durumda eleman açığı sorununa neden gösterilebilir.

Ayrıca Araştırmada, Bölümün bağlı olduğu üst kurumlardan gerekli yardım ve danışmanlık hizmetini yeterli düzeyde alamadığı belirlenmiştir. RAM’lar bulundukları bölgelerde ilk aşamada doğrudan İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine ve sonrasında İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlıdır. Araştırmanın sonuçlarına göre bu kurumların RAM’lara danışılan ya da yardım da bulunan kurum özelliğini taşıyamadıkları söylenebilir.

Bölüm çalışanlarına düzenli olarak hizmet içi eğitim sağlanması ile ilgili olarak yöneltilen soruya müdürlerin yarısına yakını hizmetiçi eğitimin düzenli sağlanmadığını, bir kısmı da düzenli hizmetiçi eğitim alındığını belirtmişlerdir. Çağlar (1976) yaptığı bir çalışmada, ülke çapındaki toplam 17 RAM’a atanan uzman ve uzman yardımcısı olarak atananların tümüne yakın çoğunluğunun bu hizmetler için asgari düzeyde bir hazırlık eğitimi dahi almamış olduğunu belirlemiştir. Uzun zaman önce yapılan bir araştırma ile bu araştırmanın sonuçlarının benzerlik göstermesi zaman içinde personele hizmetiçi eğitim sağlamada olumlu yönde gelişmelerin olmadığını düşündürmektedir. Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü son 3 yıllık hizmetiçi eğitim programına bakıldığında 2006 yılında toplamda 64 seminer ve kurs, 2007 yılında toplam 52 seminer ve kurs, 2008 yılında ise 20 seminer ve kurs düzenlemiştir. Araştırmanın sonucu dikkate alındığında genel müdürlük tarafından verilen bu seminerlerin tüm RAM personeli için yeterli olmadığı ve yıllara göre azalma gösterdiği görülmektedir.

Müdürlerin yarısından fazlası (%57,3) Okul öncesi dönemdeki bireylerin RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümüne hastaneler tarafından yönlendirilmediğini ifade ederken, çok azıda (%17,2) okul öncesi dönemde ki bireylerin bölüme hastaneler tarafından yönlendirildiğini belirtmişlerdir. Bozkurt(2009) yaptığı araştırma sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin yarısına yakınının (%41,58) RAM'a başvurularına aile ve özel özel eğitim kurumu birlikte yapmıştır. Yalnızca aileler tarafından yapılan başvuruların oranı %21,78'dir. Başvuruları okulun ya da yer aldığı şahıs ve/veya kurumlar tarafından yapılan öğrenci oranı %32, 04' dür. Her iki araştırma sonuçlarına bakıldığında okul öncesinde de, okul döneminde de bireylerin daha çok hastaneler tarafından RAM'lara yönlendirilmediğini görebiliriz. Hastanelerin bireylerin yönlendirilmesinde hizmet etmemeleri özel gereksinimli bireylerin tespit edilmeleri konusunda çok rol oynamadıklarını düşündürmektedir.

Bölümün hizmet verdiği bölgede tarama yaparak sorunlu öğrencilerin tespit edilmesine yönelik sorulan soruya ise önemli bir kısmı (%32,7) tarama yapılmadığını, yarıdan fazlası da (% 52,7) tarama yapılarak sorunlu öğrencileri tespit ettikleri cevabını vermiştir. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (2001)'ne göre ise Özel Eğitim Hizmetleri Bölümlerinin bulundukları bölgelerde özel gereksinimli bireylerin tespiti için tarama yapma görevi vardır. Araştırma sonucu tarama yapmayarak bölümlerin yasal görevlerini gereği gibi yerine getirmediklerini düşündürmektedir. Bu durum özel gereksinimli bireylere erken müdahale sürecinde gecikmeye yol açabilmektedir.

Okullar tarafından RAM özel eğitim bölümüne yönlendirilen öğrenciler değerlendirme sürecinde okulları tarafından takip edilip edilmemesiyle ilgili sorulan soruya; müdürlerin önemli bir kısmının (%34,5) takip edilmediklerini, yarıya yakınının da (%46,3) öğrencilerin okulları tarafından takip edildiklerini belirtmişlerdir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006)'ne göre bu okul ve kurumlarda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere sunulan eğitim-öğretim hizmetlerinin etkililiğini arttırmak amacıyla özel eğitim tedbirleri alınarak gerekli düzenlemeler yapılır. Bu bireylere sağlanacak her türlü özel eğitim hizmeti için millî

eğitim müdürlükleri, RAM'lar ve özel eğitim okulları ile iş birliği yapılması gerekmektedir. Araştırmanın sonucu ise okulların özel gereksinimli öğrencilerle ilgili yapılması gerekenler konusunda yersiz kaldıklarını göstermektedir. Okulların sorun olduğunu düşündükleri öğrencileri ile ilgili olarak durumlarının takibi konusunda hassas davranmadıkları görülmektedir.

Müdürlerin bir bölümünün (%31,0), bölüme yönlendirilen bireylerin tıbbi raporlarının hastaneler tarafından anlaşılır şekilde düzenlenmediğini ifade ederken, bir bölümünün de (%49,1) bireylerin tıbbi raporlarının hastaneler tarafından anlaşılır şekilde düzenlendiğini belirttikleri tespit edilmiştir. Bireyin eğitsel tanısında etkisi olmasa da özel eğitim hizmetlerinin alınmasında tıbbi tanı raporları belirleyici özellik taşımaktadır. Raporun daha sonra okuyacak olan ve bireyle ilgilenen diğer alan uzmanlarınca da anlaşılması olumlu bir durum olacaktır.

Bölümde, eğitsel tanılama için öncelikle öğrencinin özelliklerine uygun uzmanlardan oluşan bir ekip oluşturulduğu (psikolog, odyolog, dil bilimcisi, özel eğitimci vb.) ile ilgili soruya büyük bir kısmı (%39,1) eğitsel tanılama için uygun ekibin oluşturulmadığını belirtirken, yarıya yakını da (%45,5) eğitsel tanılamanın öğrencinin özelliklerine uygun uzmanlardan oluşan bir ekip aracılığı ile yapıldığını ifade ettikleri görülmüştür. Yine ÖZİDA tarafından 2006 yılında yayınlanan Özürlü Çocuklara Yönelik Rehabilitasyon ve Özel Eğitim Hizmetleri Çalışması Raporu'nda eğitsel tanılamaya yönelik sorunlar başlığı altında Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile ilgili olarak; Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde eğitsel tanılama ve değerlendirme süreci için çoklu disiplinler yaklaşımını bir ekibin yapılandırılabilmesi, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde her engel grubuna ve çoklu engele sahip bireylere göre uygun testlerin, değerlendirme materyallerinin ve bu test ve materyalleri uygulayabilecek uzmanların bulunmamasını alana ait bir sorun olarak belirtmiştir. Araştırmanın ve Raporun sonuçlarının aynı olması bölümde eğitsel değerlendirme ile ilgili hizmet veren ekibin yeterli olmadığı düşünülmektedir. Araştırmaya göre norm kadro personel

açığı olduğu bulunduğu belirlenen RAM’larda eğitsel değerlendirme ekibinin de istenen uzmanlardan oluşamayacağı düşünülebilir.

Bölümün düzenlediği eğitsel değerlendirme raporlarının düzenli olarak takip edilmesi ve süreleri dolanların yenilenmesi için ailelerin uyarılmasına yönelik yöneltilen soruya öğrencilerin izlenmesi ile ilgili müdürlerin önemli bir kısmı (%35,5) izlenmediği yönünde fikir belirtirken, yarsından fazlası da (%56,4) eğitsel raporların düzenli olarak takip edilerek, süresi dolanlarla ilgili ailelerin uyarıldıklarını belirtmişlerdir. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (2001)’ne göre ise Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü Özel eğitimde, ailelere yönelik çeşitli bilgilendirme ile rehberlik program ve çalışmalarını ilgili birim ve kurumların iş birliğiyle plânlar, uygular, değerlendirir ve izler. Araştırma sonucu ise bölümlerin yarısından çoğunun ailelere yönelik bilgilendirmeye ilgili eksikler olduğunu göstermektedir. Bu durum eğitsel değerlendirme raporlarının bölüm çalışanları tarafından takip edilmediğini düşündürmektedir

Müdürlerin önemli bir bölümü (%34,6) kaynaştırma kararı verilirken, sınıfına öğrencinin yerleştirileceği öğretmenin fikrinin alınmasına yönelik soruya öğretmenin bu konuda fikrinin alınmadığına yönelik cevap verirken, yarıya yakını (%47,4) öğretmenlerle kaynaştırma öğrencisinin sınıflarına yerleştirilmesi konusunda fikirlerinin alındığı cevabını vermişlerdir. Bununla birlikte RAM özel eğitim bölümünde, kaynaştırma eğitimine yerleştirilen öğrenciye destek hizmetlerin verilmesi ile ilgili soruya müdürlerin çok önemli bir bölümü (%40,0) sağlanmadığı yönünde görüş belirtmişler ve müdürlerin bir kısmı da (%41,8) kaynaştırma eğitimine yerleştirilen öğrenciye destek hizmetlerin verildiğini söylemişlerdir. Nizamoğlu (2006) yaptığı araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin öğrencileri Rehberlik Araştırma Merkezi’ne gönderdiklerini, Rehberlik Araştırma Merkezi’nde tanılama yapılarak öğrencinin durumunun tespit edilmesini istediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin Rehberlik Araştırma Merkezi’nden gelen raporlarda bulunan önerileri dikkate aldığı belirlenmiştir. Bazı öğretmenler ise Rehberlik ve Araştırma Merkezi’nin tanılamadan sonra sadece rapor göndermekle yetindiğini

belirtmişlerdir. Sonuçlar değerlendirildiğinde RAM personeli ve sınıf öğretmeni arasında bireyin durumu ile ilgili iletişim sağlanmasında sıkıntılar yaşandığı görülmektedir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlerinin Özel Eğitim Bölümü'nün sorunlarının algılanmasına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre bulgularda farklılık olup olmadığına bakılmış ve sorunları aynı biçimde algıladıkları sonucuna varılmıştır. Yine Özak ve diğerleri (2008)'nin yaptığı çalışmada araştırmaya katılan müdürden her iki cinsiyetten de olduğu halde hepsi merkezlerinde tanılama sürecinde öğrencilerin geçtikleri aşamaların yeterli olmadığına dair sorun belirtmişlerdir. Yani Müdürlerin kadın ya da erkek olması özel eğitim bölümlerinin sorunları konusundaki hassasiyetlerinde fark yaratmamaktadır.

Müdürlerin mezun oldukları lisans programına göre özel eğitim bölümü sorunlarını algılaması ile ilgili olarak ise Özel Eğitim, Psikoloji, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık mezunu müdürlerin bölümün sorunlarını aynı şekilde algıladıkları aralarında bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Sonuç olarak Müdürlerin mezuniyet alanlarının farklı olmasının sorunları algılamalarına etkide bulunmadığı, mezun oldukları lisans programlarının müdürleri konu hakkında eşit düzeyde bilgi sahibi yaptığı düşünülmektedir. Bununla birlikte Özel Eğitim, Psikoloji ya da Rehberlik ve psikolojik Danışmanlık mezunu olmak gibi farklı alanlardan gelmiş olmalarına rağmen sorunları aynı düzeyde algılamaları alan mezunu olan özel eğitim öğretmenleri açısından düşündürücüdür.

Ayrıca müdürlerin mesleki kıdemlerine göre özel eğitim bölümü sorunlarını algılamada bir fark olmadığı ortaya çıkmış ve her müdürün sorunları aynı algıladığı sonucuna varılmıştır. Müdürlerin mesleki kıdemlerinin algılamalarına etkide bulunmadığı düşünülmektedir.

Müdürlerin asil ya da vekil olarak Kadro durumuna göre Özel Eğitim Bölümü sorunlarını algılamalarına bakıldığında da bir farklılık olmadığı

belirlenmiştir. Bu durum müdürlerin her birinin aynı derecede kurumla ilgilendikleri ve sorunları algılamakla ilgili aynı hassasiyette olduklarını düşündürmektedir. Ayrıca müdürlerin asil ya da vekil olsalar da kurumu benimsedikleri sonucuna varılmıştır.

Müdürlerin Özel Eğitim ile ilgili Hizmet İçi Eğitime katılıp, katılmadıklarına göre sorunları algılamasına bakıldığında müdürlerin %53'ünün katıldığı ve %57'sinin özel eğitim ile ilgili bir hizmetiçi eğitime katılmadığı tespit edilmiş ve tüm müdürlerin sorunları aynı düzeyde algıladıkları belirlenmiştir. Hizmetiçi eğitimlerin verilmesinin alan çalışanlarının bilgi ve birikimlerini arttırmak olmasına rağmen sorunları algılamalarında farklılık yaratmaması düşündürücüdür.

Ayrıca araştırmada müdürlerin lisans ve yüksek lisans eğitimi almış olma durumlarına göre sorunları algılamada anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Müdürlerin alanları ile ilgili olarak bir üst öğrenime devam etmesinin sorunları algılamalarına etkide bulunmaması düşündürücü bir sonuçtur.

BÖLÜM VI

ÖNERİLER

Bu bölümde yapılan araştırma konusuna ilişkin ileride yapılacak araştırmalara ve uygulamalara yönelik su öneriler getirilebilir;

6.1 İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

- 1- Bu yapılan araştırmanın bir benzeri nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılarak tekrarlanabilir.
- 2- Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin sorunlarının algılanması ile ilgili özel eğitim hizmetleri bölümü çalışanları ile ilgili bir çalışma yapılabilir.

6.2.Uygulamaya Yönelik Öneriler

- 1- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü' nün bu araştırmanın sonuçlarını göz önüne alması yararlı olacaktır.
- 2- Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin bu sonuçları kullanılması faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Algozzine, R. & Ysseldyke J.E. (2006). *The fundamentals of special education*. 16 January 2009, from <http://books.google.com/books?q=The+fundamentals+of+special+education.+&btnG=Kitaplar%C4%B1+Ara&hl=tr>.
- Ataman, A. (Ed.). (2005). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. (3. Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. (2004). *Türkiye özürlüler araştırması 2002*. (Basım seri no: 2913). Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Batu, S. ve Kırcaali-İftar, G. (2006). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Batu, S., Kırcaali-İftar, G. ve Uzuner, Y. (2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 33-50. 9 Ocak 2009, http://www.ankara.edu.tr/kutuphane/ozel_egitim_dergisi/2004_5_1.pdf
- Bozkurt, F. (2009). *Zihinsel yetersiz tanısı alan çocukların tanılama süreçlerinin betimlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Cavkaytar, A. ve Diker, İ.H. (2005). *Özel eğitime giriş*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çağlar, D. (1976). Örgün eğitimimizde geri zekalı çocukların teşhisi sorunları konulu bir araştırma üzerine. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları*, 9(1), 19 Mayıs 2009, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/496/5904.pdf>

- Eripek, S. (2004). Türkiye'de zihin engelli çocukların kaynaştırılmalarına ilişkin olarak yapılan araştırmaların gözden geçirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 25 - 32. 13 Ocak 2009, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/39/52/487.pdf>
- Eripek, S. (2005). Özel eğitim. 21 Şubat 2008, <http://books.google.com/books?id=vhldCtiSRS8C&pg=PP1&dq=%C3%B6zel+e%C4%9Fitim+eripek&hl=tr>.
- Farrell, M. (2005). Key issues in special education. Raising standards of pupils' attainment and achievement. Routledge. 21 January 2008, <http://books.google.com/books?q=Key+issues+in+special+education.+Raising+standards+of+pupils%27+attainment+and+achievement.+Routledge&btnG=Kitaplar%C4%B1+Ara&hl=tr>.
- Fiscus, E.D. (2002). *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi*. (2. Baskı). (G. Akçamete, H.G. Şenel ve E.Tekin, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık. (Orijinal Çalışma Basım Tarihi 1983.)
- Forbes, F., (2007). Towards inclusion an australian perspective. Support for learning. Blackwell Publishing. 22(2), 66-71. 14 January, 2009, from ERİC database.
- Güneş, H. (2001). *Avrupa birliği'ne üye ülkelerde özürlü çocuklara yönelik hizmetler ve Türkiye'de özel eğitim hizmetleri yasal düzenlemeler*. Ankara: Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Hallahan, D. P. & Kauffman, J. M. (2000). *Exceptional learners*. Virginia: A Pearson Education Company.

Johnson-Martin, N., Attermeier, M.S. & Hacker, B. (2002). *The Carolina curriculum for Preschoolers with special education*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing.

Kamen Akkoyun, A. (2007). Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlüğü personelinin kaynaştırma eğitime ilişkin görüşleri (Batı karadeniz bölgesi örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kargın, T. (2003). Cumhuriyetin 80.yılında özel eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 160. 3 Şubat 2008. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/kargin.html>.

Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2), 1-13. 3 Şubat 2009. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/39/52/482.pdf>.

- KevalRamani, A. (2007). Status and trends in the education of racial and ethnic minorities. 7 January 2008, <http://books.google.com/books?hl=tr&q=%29.+Status+and+trends+in+the+education+of+racial+and+ethnic+minorities&btnG=Kitaplar%C4%B1+Ara>

- Koretz, D.M. & Barton, K. (2003). Assessing students with disabilities issues evidence. Center for the study of evaluation national center for research on evaluation, standards, and student testing. 7 May 2008, <http://www.cse.ucla.edu/products/Reports/TR587.pdf>

Kocaoğlu, M. (1991). *1985-1990 Yılları Arasında Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi İnceleme Bölümüne Yapılan Başvuruların incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Loreman, T., Lupart, J., McGhie-Richmond, D. & Barber, J. (2008). The development of a Canadian instrument for measuring student views of their inclusive school environment in a rural context: The student perceptions of inclusion in rural Canada (spirc) scale. *International Journal Of Special Education*, 23 (3). January 3, 2009, from <http://www.google.com.tr/search?hl=tr&q=The+development+of+a+Canad%C4%B1an+instrument+for+measuring+student+v%C4%B1ews+of+their+inclusive+school+environment+in+a+rural+context%3A+The+student+perceptions+%09of+inclusion+in+rural+Canada+%28sp%C4%B1rc%29+scale.+%C4%B0nternational+Journal+Of+Special+Education%2C&btnG=Google%27da+Ara&meta=&aq=f&oq=>

McLoughlin, J. A. & Lewis, R. B. (2001). *Assessing students with speciale Education*. New Jersiy: Prentice Hall.

Mcloughlin, J.M.& Lewis, R. B. (2003). *Özel gereksinimli öğrencilerin ölçümlenmesi*. (F. Gencer, Çev.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık. (Orişinal Çalışma Basım Tarihi 1993.)

MEB Özel Eğ. Reh. ve Dan. Hizm. Gen. Md. (2006). *Özel eğitim hizmetleri tanıtım el kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

MEB Özel Eğ. Reh. ve Dan. Hizm. Gen. Md. (2009). *573 Sayılı kanun hükmünde kararname*. 3 Mayıs 2009, <http://orgm.meb.gov.tr/>

MEB Özel Eğ. Reh. ve Dan. Hizm. Gen. Md. (2009). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğı*. 27 Şubat 2009, <http://orgm.meb.gov.tr/> .

MEB Özel Eğ. Reh. ve Dan. Hizm. Gen. Md. (2009). *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliğı*. 1 Mart 2009, <http://orgm.meb.gov.tr/>

MEB Özel Eğ. Reh. ve Dan. Hizm. Gen. Md. (2009). *Rehberlik ve araştırma merkezi açma yönergesi*. 1 Mart 2009, <http://orgm.meb.gov.tr/>.

- Nizamoğlu, N. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlikleri*. Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- OECD. (2004). OESD Denmark. 11 july 2008, <http://www.oecdorg/dataoecd/51/24/36219159.pdf>
- Özak, H., Vural, M. ve Avcıoğlu, H. (2008). Rehberlik araştırma merkezi müdürlerinin gönderme tanılama yerleştirme izleme ve değerlendirmeye ilişkin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 189-206. 23 Şubat 2009. www.ibu.edu.tr.
- Özgüler, E. B. (2003). *Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlerinin karşılaştıkları yönetsel stres kaynakları*. Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özsoy, Y., Özyürek, M. ve Eripek, S. (2002). *Özel eğitime muhtaç çocuklar özel eğitime Giriş*. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Özürlüler İdaresi Başkanlığı. (2000). *Özürlülere hizmet veren özel eğitim ve rehabilitasyon kurum ve kuruluşları iş birliği ve koordinasyon toplantıları sonuç raporları*, Ankara: Eğitim Dairesi Başkanlığı.
- Özyürek, M. (2004). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı temelleri ve geliştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Özyürek, M. (2006). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı temelleri ve geliştirilmesi*. (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Polloway, E. A., Patton, J. R. & Serna, L. (2005). *Strategies for teaching learners with special needs*. New Jersey: Pearson Education.

- Sacks, A. (2001). Special education: A reference handbook. 17 August 2008, <http://books.google.com/books?id=IQbDmGPWfyIC&printsec=frontcover&hl=tr>
- Sağıroğlu, N. (2006). *Özel gereksinimli bireylere sahip ailelerin çocuklarının devam ettiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden beklentileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sucuğlu, B. ve Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları yaklaşımlar yöntemler teknikleri*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şafak, P. (2006). Görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrenciler için bir kaynaştırma düzenlemesi: Gezici öğretmenlik. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (3), 53–69. 9 Eylül 2008, <http://www.gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2006/3/2006-3-53-69-5-pcnarcafak.pdf>
- Turan, C. (2007). *Kaynaştırma uygulaması yapılan ilköğretim okuluna devam eden normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türkoğlu, Y. K. (2007). *İlköğretim okulu öğretmenleriyle gerçekleştirilen bilgilendirme çalışmalarının öncesi ve sonrasında öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yıkımlı, A.ve Gözün, Ö. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2), 65-82. 1 Ekim 2008, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/39/52/495.pdf>

Yıkımlı, N. (2006). *İl milli eğitim yöneticilerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. (2005). *II. Özürlüler şurası yerel yönetimler ve özürlüler komisyon raporları ve genel kurul görüşmeleri*. Ankara: Nurol Matbaacılık.

T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Mevzuat. (2009). 15 Şubat 2009, www.ozida.gov.tr.

United States Department of Education Office of Special Education Rehabilitative Services. (2009). 12 March 2009, www.ed.gov.

17. Milli Eğitim Şurası Hazırlık Dokümanı. (2006). 3 Şubat 2009, <http://ttkb.meb.gov.tr/duyurular/17sura/sura.htm>.

EK I

ANKET FORMU

Değerli meslektaşım,

Bu anket formu Rehberlik ve Araştırma Merkezleri bünyesinde hizmet veren Özel Eğitim Hizmetleri Bölümünün sorunlarının tespiti için kullanılacaktır. Anket iki ana bölümden oluşmaktadır.

Aşağıda verilen olası sorunlara(sorulara) ilişkin seçeneklerden size uygun olanın, yanına çarpı (x) koyarak işaretleyiniz.

Vereceğiniz cevaplar bu araştırmanın dışında kesinlikle kullanılmayacaktır.

Bu araştırmaya yapacağınız katkılar için teşekkür ederim.

Özlem TİRYAKİOĞLU
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Eğitim Ana Bilim Dalı Y. L. Öğr.

I. BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

1) Cinsiyetiniz

- ☐ Kadın
☐ Erkek

2) Yaşınız

- ☐ 20-25
☐ 26-30
☐ 31-35
☐ 36-40
☐ 41-45
☐ 46 ve üstü

3) Mezun olduğunuz lisans programı

- ☐ Özel Eğitim (..... Engelliler Sınıf Öğretmenliği)
☐ Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
☐ Psikoloji

4) Meslekteki kıdeminiz

- ☐ 1 yıldan az
- ☐ 1-3 yıl
- ☐ 4-6 yıl
- ☐ 7-9 yıl
- ☐ 10 yıl ve üstü

5) RAM Müdürü olarak çalışma süreniz

- ☐ 1 yıldan az
- ☐ 1-3 yıl
- ☐ 4-6 yıl
- ☐ 7-9 yıl
- ☐ 10 yıl ve üstü

6) RAM Müdürü olarak kadro durumunuz

- ☐ Asil
- ☐ Vekil

7) Öğrenim durumunuz

- ☐ Ön Lisans
- ☐ Lisans
- ☐ Y. Lisans (Master)
- ☐ Doktora

8) Daha önce Özel Eğitim ile ilgili hizmet içi eğitime katıldınızsa son 2 yıl içinde katıldığınız eğitimleri yazınız.

- 1-.....
- 2-.....
- 3-.....
- 4-.....

II. BÖLÜM

Aşağıdaki ifadeleri okuyarak, düşüncenize uygunluğunu 1 (düşüncenize en az uygun) ile 5 (düşüncenize en uygun) arasında değişen bir değer ile taktir ederek (x) işareti koyunuz.

- 1-Katılmıyorum
- 2-Kısmen Katılmıyorum
- 3-Kararsızım
- 4- Kısmen katılıyorum
- 5- Katılıyorum

REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ GENEL ÖZELLİKLERİ		1	2	3	4	5
1	Bölümünün hizmet verdiği binanın ısınma, aydınlatma gibi fiziksel koşulları yeterlidir.					
2	Bölümün hizmet verdiği bina RAM açılış standartlarına uygun fiziksel donanımına (gerekli oda sayısı) sahiptir.					
3	Bölümde kullanılmakta olan araç-gereç yeterlidir.					
4	Bölümde norm kadro personel sayısı yeterlidir.					
5	Bölüm Başkanlığı görev ve sorumluklarını yerine getirmede idari sorunlar yaşamamaktadır.					
6	Bölüm bağlı olduğu üst kurumlardan gerekli yardım ve danışmanlık hizmetini yeterli düzeyde almaktadır.					
7	Bölüm diğer RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümleri ile ihtiyaç duyduğu konularda gerektiğinde rahatça iletişim kurmaktadır.					
8	Bölümde çalışanlar arasında kişilerarası iletişim sağlıklıdır.					
9	Bölüm MEB tarafından yayınlanan resmi yazılardan zamanında haberdar olmaktadır.					
10	Bölüm çalışanları, Özel Eğitim ile ilgili yasa ve yönetmeliklere hakimdir.					
11	Bölüm bulunduğumuz bölgede Özel Eğitim Hizmetleri hakkında yeterli tanıtım yapmaktadır.					

12	Bölüm çalışanları tarafından özel eğitim ile ilgili çeşitli konularda konferans, toplantı, panel, seminer ve kurslar düzenlenir.					
13	Bölüm, yasal olarak tutması gereken dosyaları zamanında işler.					
14	Bölüm Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu ile işbirliği içinde çalışır.					
15	Bölüm Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu ile işbirliği içinde çalışır.					
16	Bölüm tarafından düzenlenen raporlar Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca her zaman onaylanır.					
17	Bölüm tarafından düzenlenen raporlar Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunca her zaman onaylanır.					
18	Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu üyeleri görevleri için yeterli donanıma sahiptirler.					
19	Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu üyeleri görevleri için yeterli donanıma sahiptirler.					
20	Bölüm çalışanlarına düzenli olarak hizmet içi eğitim sağlanmaktadır.					
RAM ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ' NE ÇOCUK YÖNLENDİRME						
21	Bölüm çocukların sorunlarının tespiti için ilk başvuru birimidir.					
22	Okul çağındaki çocuklar Bölüme okullar tarafından sürece uygun yönlendirilmektedir.					
23	Okul öncesi dönemdeki çocuklar RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümüne hastaneler tarafından yönlendirilmektedir.					
24	Bölüm hizmet verdiği bölgede tarama yaparak sorunlu öğrencilerin tespitini yapar.					
25	Okullar tarafından Bölüme yönlendirilen öğrenciler değerlendirme sürecinde okulları tarafından takip edilmektedir.					
TIBBİ TANILAMA						
26	Bölüme yönlendirilen çocukların tıbbi raporları hastaneler tarafından anlaşılır şekilde düzenlenmektedir.					

27	Bölüme yönlendirilen çocukların Tıbbi raporları eğitsel değerlendirmeye katkıda bulunmaktadır.					
28	Bölüme yönlendirilen çocukların Tıbbi Rapor sonuçları ile eğitsel değerlendirme rapor sonuçları paralellik göstermektedir.					
29	Bölüme yönlendirilen çocukların Tıbbi Rapor' ları zamanında elimize ulaşmaktadır.					
30	Bölüm gerektiğinde tıbbi rapor veren kurum ile iletişim kurmaktadır.					
31	Bölüm gerektiğinde tıbbi rapor veren kurum tarafından çocuğun tekrar gözden geçirilmesini sağlamaktadır.					
32	Bölüme yönlendirilen çocuğun tıbbi raporları takip edilerek süreleri dolanların yenilenmesi için aileler uyarılmaktadır.					
33	Bölüm eğitsel değerlendirme raporu düzenlemeden önce bireyin tıbbi rapor almasını istemektedir.					
EĞİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANILAMA						
34	Bölüm çocukların eğitsel tanılmasını mümkün olduğunca erken yaşta (okul öncesi dönemde) yapmaktadır.					
35	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama, çocuğun tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek yapılmaktadır.					
36	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama; fiziksel, sosyal ve psikolojik bakımdan çocuk için en uygun ortamda yapılmaktadır.					
37	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama, çocuğun yetersizliğine göre birden fazla yöntem ve teknik ile uygun ölçme araçları kullanılarak yapılmaktadır.					
38	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama, çocuğun eğitim ihtiyacı ve gelişimi dikkate alınarak gerektiğinde tekrarlanmaktadır.					
39	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılamada, çocuğun öğrenme ortamları ile yeterli ve yetersiz olduğu yönler birlikte değerlendirilmektedir.					

40	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde veli, okul ve uzmanlar iş birliği içinde çalışmaktadır.					
41	Bölümde eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde ailenin ve gerektiğinde çocuğun görüşü alınmaktadır.					
42	Bölümde yönlendirilen çocukların eğitsel değerlendirme raporları tüm gelişim alanlarında anlaşılır şekilde düzenlenmektedir					
43	Çocuğun eğitsel tanılmasında özel eğitim lisans mezunu eğitimci de yer almaktadır.					
44	Bölümde eğitsel değerlendirme yapılırken değerlendirilen çocuğa yeterli zaman ayrılmaktadır.					
45	Bölümde Eğitsel tanılama öncesi öğrencinin kişisel dosyası oluşturulmaktadır.					
46	Bölümün düzenlediği eğitsel raporlara aileler tarafından itiraz olmamaktadır.					
47	Bölümün düzenlediği eğitsel raporlara kurumlar tarafından itiraz olmamaktadır.					
48	Bölümün düzenlediği eğitsel değerlendirme raporları eğitsel değerlendirme ekibi tarafından hazırlanmaktadır.					
49	Bölümde eğitsel değerlendirme raporları sağlıklı bir inceleme yapılarak düzenlenmektedir.					
50	Bölümde eğitsel değerlendirme raporları MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü rapor ölçütlerine uygun olarak düzenlenmektedir.					
51	Bölümde eğitsel değerlendirme raporları yasal süre içinde düzenlenerek aileye teslim edilmektedir.					
52	Bölümde eğitsel değerlendirme raporları düzenlendikten sonra aynı gün RAM modülüne kayıt edilmektedir.					
53	Bölüm tarafından değerlendirme raporu verilen her çocuk için eğitim planı hazırlanmaktadır.					
54	Bölümde Eğitsel tanılama için öncelikle öğrencinin özelliklerine uygun uzmanlardan oluşan bir ekip oluşturulmaktadır. (psikolog, odyolog, dil bilimcisi, özel eğitimci vb.)					
55	Bölümde Eğitsel tanılama öncesi öğrencinin tıbbi tanısı dikkate alınmaktadır.					

56	Bölümün düzenlediği eğitsel değerlendirme raporları düzenli olarak takip edilerek süreleri dolanların yenilenmesi için aileler uyarılmaktadır.					
YÖNLENDİRME, YERLEŞTİRME VE İZLEME						
57	Bölümde, çocuğun eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre en az sınırlandırılmış eğitim ortamına yönlendirilmesi yapılmaktadır.					
58	Bölümde yerleştirme, çocukların yetersizlik türü ve derecesi, tüm gelişim ve akademik disiplin alanlarındaki performansı, eğitim ihtiyaçları ile ilgi ve istekleri doğrultusunda yapmaktadır.					
59	Bölüm yerleştirme yaparken çocuğun yerleştirileceği okulun veya kurumun personel durumu, öğrenci mevcudu ve eğitim ortamı göz önünde bulundurmaktadır.					
60	Bölüm, yerleştirme kararında velinin yazılı görüşünü dikkate almaktadır.					
61	Bölüm, çocuğu ikamet adresine göre mümkün olan en yakın okul veya kuruma yerleştirmektedir.					
62	Bölümde eğitimin her aşamasında, çocuğun gelişimi ve eğitim performansı doğrultusunda durumuna uygun yeni bir okula veya kuruma yerleştirmesi kararı alınmaktadır.					
63	Bölümde yönlendirme, yerleştirme ve izleme süreci sağlıklı yürütülmektedir.					
64	RAM’ de yönlendirme, yerleştirme ve izleme sürecinin sağlıklı işleminde özel eğitim bölümü sorumludur.					
65	Bölümde çocukların gelişimlerinin izlemesi her yıl düzenli olarak yapılmaktadır.					
66	Bölüm tarafından incelenen çocuk hakkında en uygun eğitim programına yerleştirilme önerisi Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunca her zaman onaylanmaktadır.					

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP)						
67	RAM' de BEP birimi bulunmaktadır.					
68	Bölüm, eğitsel değerlendirilmesi yapılan her öğrenci için standart eğitim planı dışında BEP hazırlamaktadır.					
69	Bölüm, öğrencilere hazırlanan BEP'lerin planlanan sürenin sonunda hedeflenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını kontrol etmektedir.					
70	Bölüm, bölgesindeki okulların BEP birimleri ile sürekli iletişim kurmaktadır.					
71	Kurumların BEP birimleri öğrenci BEP'lerini bölümce verilen eğitim planına göre düzenlemektedir.					
72	Bölümde Eğitim Planı düzenlenirken ailenin ve öğrencinin fikri alınmaktadır.					
73	Bölümde öğrenciye Eğitim Planı düzenlenirken sınıf öğretmeni tarafından gönderilen Gönderme Öncesi Form bilgileri dikkate alınmaktadır.					
74	Bölümde öğrencinin eğitim planı geliştirilirken öğrencinin tıbbi raporu dikkate alınmaktadır.					
75	Bölümde öğrencinin eğitim planı geliştirilirken öğrencinin eğitsel değerlendirme raporu dikkate alınmaktadır.					
KAYNAŞTIRMA						
76	Bölümde, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların, eğitimlerini öncelikle yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı kurumda sürdürmeleri sağlanmaktadır.					
77	Bölümde, okul ve kurumlarda, kaynaştırma yoluyla eğitim alacak çocukların bir sınıfa en fazla iki çocuk olacak şekilde eşit olarak dağılımına dikkat edilmektedir.					
78	Bölümde, kaynaştırma kararı verilirken ailenin fikri mutlaka alınmaktadır.					
79	Bölümde, kaynaştırma kararı verilen öğrencilerin takibi her yıl düzenli olarak yapılmaktadır.					

80	Bölümde, kaynaştırma kararı verilirken, sınıfına öğrencinin yerleştirileceği öğretmenin fikri alınmaktadır.					
81	Bölüm tarafından Kaynaştırma sınıfı öğretmene kaynaştırma ile ilgili hizmet içi eğitim sağlanmaktadır.					
82	Bölüm tarafından etkili eğitim için kaynaştırma öğrencisinin değerlendirme sonuçları Sınıf öğretmene ayrıntılı olarak sunulmaktadır.					
83	Bölüm, Kaynaştırma sınıfı öğretmeni ve sınıfın bulunduğu okul yönetimi ile işbirliği kurmaktadır.					
84	Bölümde, kaynaştırma eğitimine yerleştirilen öğrenciye destek hizmetlerin verilmesi sağlanmaktadır (Kaynak oda, akran desteği, sınıf içi destek, gezici özel eğitim öğretmeni vb.).					
85	Bölümde, kaynaştırma eğitimine yerleştirilen öğrencinin sınıf öğretmene özel eğitim destek hizmetlerinin verilmesi sağlanmaktadır (özel eğitim danışmanlığı, sınıf içi destek vb.)					

EK II

Tablo 10 “Bölümün hizmet verdiği bina RAM açılış standartlarına uygun fiziksel donanımına (gerekli oda sayısı) sahiptir.” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	1.00	28	25,5
	2.00	19	17,3
	3.00	8	7,3
	4.00	30	27,3
	5.00	25	22,7
	TOPLAM	110	100,0

Tablo 11. “Bölümde norm kadro personel sayısı yeterlidir.” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	1.00	59	53,6
	2.00	14	12,7
	3.00	7	6,4
	4.00	19	17,3
	5.00	11	10,0
	TOPLAM	110	100,0

Tablo 12. “Bölüm bağlı olduğu üst kurumlardan gerekli yardım ve danışmanlık hizmetini yeterli düzeyde almaktadır.” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	,00	2	1,8
	1.00	10	9,1
	2.00	29	26,4
	3.00	22	20,4
	4.00	28	25,5
	5.00	19	17,3
	TOPLAM	110	100,0

Tablo 13. “Bölüm çalışanlarına düzenli olarak hizmet içi eğitim sağlanmaktadır.” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	1.00	22	20,0
	2.00	27	24,5
	3.00	27	24,5
	4.00	26	23,6
	5.00	8	7,3
	TOPLAM	110	100,0

Tablo 14. “Okul öncesi dönemdeki çocuklar RAM Özel Eğitim Hizmetleri Bölümüne hastaneler tarafından yönlendirilmektedir.” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	,00	1	,9
	1.00	34	30,9
	2.00	29	26,4
	3.00	27	24,5
	4.00	14	12,7
	5.00	5	4,5
	TOPLAM	110	100,0

Tablo 15. “Bölüm hizmet verdiği bölgede tarama yaparak sorunlu öğrencilerin tespitini yapar.” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	,00	2	1,8
	1.00	14	12,7
	2.00	22	20,0
	3.00	14	12,7
	4.00	35	31,8
	5.00	23	20,9
	TOPLAM	110	100,0

Tablo 16. “Okullar tarafından Bölüme yönlendirilen öğrenciler değerlendirme sürecinde okulları tarafından takip edilmektedir.” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	,00	2	1,8
	1.00	11	10,0
	2.00	27	24,5
	3.00	19	17,3
	4.00	36	32,7
	5.00	15	13,6
	TOPLAM	110	100,0

Tablo 17. “Bölüme yönlendirilen çocukların tıbbi raporları hastaneler tarafından anlaşılır şekilde düzenlenmektedir.” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	1.00	17	15,5
	2.00	17	15,5
	3.00	22	20,0
	4.00	44	40,0
	5.00	10	9,1
	TOPLAM	110	100,0

Tablo 18. “Bölümde Eğitsel tanılama için öncelikle öğrencinin özelliklerine uygun uzmanlardan oluşan bir ekip oluşturulmaktadır. (psikolog, odyolog, dil bilimcisi, özel eğitimci vb.)” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	1.00	19	17,3
	2.00	24	21,8
	3.00	17	15,5
	4.00	31	28,2
	5.00	19	17,3
	TOPLAM	110	100,0

Tablo 19. “Bölümün düzenlediği eğitsel değerlendirme raporları düzenli olarak takip edilerek süreleri dolanların yenilenmesi için aileler uyarılmaktadır.” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	1.00	22	20,0
	2.00	17	15,5
	3.00	9	8,2
	4.00	29	26,4
	5.00	33	30,0
	TOPLAM	110	100,0

Tablo 20. “Bölümde, kaynaştırma kararı verilirken, sınıfına öğrencinin yerleştirileceği öğretmenin fikri alınmaktadır.” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	,00	1	,9
	1.00	19	17,3
	2.00	19	17,3
	3.00	19	17,3
	4.00	30	27,3
	5.00	22	20,0
	TOPLAM	110	100,0

Tablo 21. “Bölümde, kaynaştırma eğitimine yerleştirilen öğrenciye destek hizmetlerin verilmesi sağlanmaktadır” sorusuna ilişkin cevaplar.

		FREKANS	%
Değerler	,00	1	,9
	1.00	18	16,4
	2.00	26	23,6
	3.00	19	17,3
	4.00	33	30,0
	5.00	13	11,8
	TOPLAM	110	100,0

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.08.0.EGD.0.33.05.311- 84 / 719
Konu : Araştırma İzni

07/03/2008

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

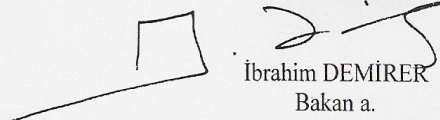
İlgi : a) 28.02.2008 tarih ve B.30.2.ABÜ.0.E1.00.00.400/135 sayılı yazı
b) 28.02.2007 tarih ve B.08.0.EGD.0.33.05.311-311/1084 sayılı Makam Onayı ile Uygulamaya Konulan "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Özlem TIRYAKIOĞLU'nun "Rehberlik ve Araştırma Merkezi Özel Eğitim Bölümü'nün Sorunlarının Belirlenmesi" konulu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak anketlerin Türkiye genelindeki Rehberlik Araştırma Merkezleri yöneticilerine uygulama izin talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen (7 sayfa – 98 sorudan oluşan) anketlerin, Türkiye genelindeki Rehberlik Araştırma Merkezleri yöneticilerine uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

İlgi (b) Yönergenin 5. Maddesinin (o) bendi uyarınca taahhüname ve araştırmanın bitiminde sonuç raporunun iki örneğinin Bakanlığımıza gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

İbrahim DEMİNER
Bakan a.
Daire Başkanı

EK :
Anket Örneği (1 Adet-7 Sayfa)

GMK. Bulvarı No:109
06570 Maltepe/ANKARA
Tel : 0 312 230 36 44
Faks : 0 312 231 62 05
earged@meb.gov.tr | narged.meb.gov.tr

www.egitimodestek.meb.gov.tr

www.haydikizlerokulu.org

www.bilgisayarligitimdestek.org

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı	Özlem TİRYAKİOĞLU
Sürekli Adresi	Adnana Menderes Mh. 1063. sk. 6/10 Keçiören/ ANKARA
Doğum Yeri ve Yılı	EDİRNE / 1973
Yabancı Dil	İngilizce
İlköğretim	Büyükkaltıyağaç İlköğretim Okulu
Orta Öğretim	Edirne Sağlık Meslek Lisesi
Lisans	Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihinsel Engellilerin Eğitimi Sınıf Öğretmenliği A.B.D. – 2001
Çalışma Hayatı	1991-2003 Sağlık Bakanlığı/ Hemşire 2003-..... Milli Eğitim Bakanlığı/ Öğretmen
e-mail	otiryaki73@hotmail.com